

JURIDISKA FAKULTETEN
vid Lunds universitet

Niklas Bramsell

Reformerad Fåmansföretagsbeskattning

– en jämförelse av gällande rätt med
alternativförslaget utifrån en kritisk
fallstudie

Examensarbete
20 poäng

Handledare:
Mats Tjernberg

Skatterätt

Vårterminen 2005

Innehåll

SAMMANFATTNING	1
FÖRORD	2
FÖRKORTNINGAR	3
1 INLEDNING	4
1.1 Syfte och problemformulering	4
1.2 Metod och material	4
1.3 Avgränsningar	5
1.4 Disposition	5
2 BAKGRUND	6
3 BEGREPPSDEFINITIONER	8
3.1 Fåmansföretag	8
3.2 Delägare	9
3.3 Närstående	10
4 REGLERNA I 57 KAP. IL	11
4.1 Kvalificerade andelar	11
4.2 Utomståenderegeln	12
4.3 Beskattning av utdelning	13
4.3.1 Gränsbeloppet	14
4.3.1.1 Omkostnadsbeloppet	14
4.3.1.1.1 Huvudregeln	14
4.3.1.1.2 Alternativregeln	15
4.3.1.2 Löneunderlagsregeln	15
4.3.1.3 Sparat utdelningsutrymme	16
4.4 Beskattning av kapitalvinst	17
4.4.1 Basbeloppsregeln	17
4.5 Lättnad i beskattningen	18
4.5.1 Skattefri utdelning	18
4.5.2 Skattefri kapitalvinst	19

5	FÖRSLAG TILL NYA FÅMANSFÖRETAGSREGLER	20
5.1	Rapporten Reformerad ägarbeskattning – Effektivitet, prevention och legitimitet	20
5.1.1	Klyvningsränta och ränta på sparade gränsbelopp	20
5.1.2	En reformerad Löneunderlagsregel	21
5.1.2.1	Löneunderlaget	22
5.1.2.2	Eget löneuttag	23
5.1.3	En kompletterande förenklingsregel	25
5.1.4	20 procent skatt på utdelning och kapitalvinster	26
5.1.5	Beskattning av kapitalvinst	26
5.1.5.1	Basbeloppsregeln	27
5.1.6	Lättnad i beskattningen	27
5.1.7	Ny inträdesregel	28
5.1.8	Huvudförslaget i rapporten	29
6	EFFEKTERNA PÅ FÖRETAGET	30
6.1	Beskattning av utdelningen enligt gällande regler	31
6.2	Beskattning av utdelningen enligt alternativförslaget	32
6.3	Beskattning av kapitalvinsten enligt gällande regler	34
6.4	Beskattning av kapitalvinsten enligt alternativförslaget	35
7	REMISSYTTRANDE	39
8	ANALYS OCH DISKUSSION AV FÖRSLAGET	40
8.1	Utdelningen	40
8.2	Kapitalvinsten	43
9	AVSLUTANDE DISKUSSION	46
	KÄLL- OCH LITTERATURFÖRTECKNING	48
	RÄTTSFALLSFÖRTECKNING	50

Sammanfattning

Fåmansföretagsreglerna har alltid varit föremål för debatt bland Sveriges företagare. Ägarna till fåmansföretagen anser sig diskriminerade vad det gäller beskattning på utdelning och kapitalvinster medan lagstiftarna anser att reglernas existens är nödvändiga. Detta därför att företagaren kan utnyttja sitt företag till att ta ut utdelning eller kapitalvinst istället för arbetsinkomst och på detta sätt få lägre skatt.

En ägare beskattar sin utdelning i både inkomstslaget kapital och inkomstslaget tjänst enligt gällande regler. Han får beräkna ett gränobelopp som anger det kapitalbeskattade utrymmet. Resterande utdelning beskattas i inkomstslaget tjänst med en hög marginalska.

Angående kapitalvinsten ska denna i princip delas 50/50 och även den beskattas i inkomstslaget kapital och tjänst.

Reglerna anses efter diverse lagändringar vara alldeles för komplexa och därför svåra att tillämpa för landets fåmansföretagare. Här av har reglerna varit föremål för olika utredningar vid ett flertal tillfällen.

I Rapporten Reformerad ägarbeskattning, presenteras en ny utredning som haft som mål att förändra gällande regler angående utdelning och kapitalbeskattningen för ägarna. Avsikten med förändringarna är att förenkla och sänka beskattningen för ägarna men samtidigt behålla reglernas preventiva syften. I rapporten föreslås det bland annat en ny löneunderlagsregel som är mer förmånlig för ägaren. Det föreslås även en sänkt kapitalskatt till 20 % inom gränobeloppet. Dessa förändringar i reglerna kommer, om det går igenom, att innebära en skattesänkning för de flesta ägare.

Utifrån förslaget och gällande regler sker en fallstudie i uppsatsen där en ägares beskattning beräknas angående utdelning från företaget samt även vid en avyttring. Resultatet från studien leder till slutsatsen att vid utdelning från företagen påverkas inte beskattningen nämnvärt för ägarna till de allra minsta företagen om förslaget införs. Det är ägarna till de stora företagen som gynnas vilket också är förslagets syfte.

Angående kapitalvinsterna sker en skattesärpning för fåmansföretagarna, om de nya reglerna införs, då beloppet överstigande gränobeloppet ska beskattas i inkomstslaget tjänst. Företagaren i studien får här en kraftig skatteökning jämför med om gällande regler skulle ha tillämpats.

Studien visar att den nya ägarbeskattningen inte är fördelaktig i alla lägen för fåmansföretagsägarna. Det är endast vid utdelning som ägaren gynnas av de föreslagna reglerna. Den förenkling som utredarna eftersträvat framkommer inte utan komplexiteten kvarstår i skattesystemet.

Förord

Jag vill här tacka ett par personer som varit ett stöd för mig under examensarbetet och likaså under hela min studietid.

Först och främst vill jag tacka min handledare Mats Tjernberg för de idéer och tankar jag fått efter varje möte. Sen måste jag tacka ägaren till det företag som hela studien bygger på. Utan denna persons goda vilja att ge mig material hade inte studien blivit så givande som den nu blev, Tack.

Jag vill också tacka Sara för att hon har orkat med mig när jag skrivit och för alla diskussioner vi har haft. Även ett stort tack för korrekturläsningen som du har utfört.

Till sist vill jag passa på att tacka min familj som hjälpt mig när det varit jobbigt men även då det har varit bra under mina studier. Ni har alltid stöttat mig och utan detta stöd hade det inte varit så lätt.

Malmö, maj 2005

Niklas Bramsell

Förkortningar

EG	Europeiska Gemenskapen
EU	Europeiska Unionen
f., ff.	Följande sida, sidor
IL	Inkomstskattelagen (1999:1229)
Kap.	Kapitel
KL	Kommunskattelag (1928:370)
Mom.	Moment
NSD	Näringslivets Skattedelegation
P.	Punkten
Prop.	Proposition
Ref	Referatmål
RR	Regeringsrätten
RÅ	Regeringsrättens Årsbok
Sid.	Sidan
SKV(RSV)	Skatteverket (Riksskatteverket)
SOU	Statens Offentliga Utredningar
St.	Stycke

1 Inledning

1.1 Syfte och problemformulering

Det har alltid varit en diskussion om fåmansföretagsreglerna är rättvisa och neutralt utformade. Idag står företag och regeringen lågt ifrån varandra i synen på hur ägarna till fåmansföretagen skall beskattas. Ägarna hävdar att de missgynnas av de komplicerade reglerna samtidigt som regeringen menar att reglerna måste existera. Hur ser då de omtvistade fåmansföretagsreglerna ut i dagens skattesystem och varför finns de där överhuvudtaget? Görs det något för att lösa problemen kring reglerna?

I denna uppsats ska kort redogöras för reglernas historiska bakgrund samt varför de finns. Det klarläggs hur gällande rätt ser ut när det gäller beskattning av utdelningar och kapitalvinster för ägaren till fåmansföretaget. Det sker en redogörelse för hur det nya förslaget, angående fåmansföretagsreglerna, som presenterades den 26 januari 2005 ser ut. En analys sker även där alternativförslagets effekter jämförs på ett företag i förhållande till hur gällande regler utfaller.

Detta görs i syfte att se om det nya förslaget verkligen innebär en förenkling och förbättring för ägarna till fåmansföretagen eller om endast en del gynnas.

1.2 Metod och material

Metoden som använts bygger på sedvanlig rättsdogmatisk metod, vilket innefattar genomgång av relevant källmaterial. I uppsatsen används lagar, förarbeten och rättspraxis gällande fåmansföretagsreglerna. Doktrin på området har även använts och främst då för att förstå och utveckla gällande lagregler. Skatteverkets rekommendationer angående fåmansföretag har också varit till hjälp vid skrivandet av uppsatsen.

En del av uppsatsen byggs utifrån det nya förslaget om fåmansföretagsregler. I den delen utgår uppsatsen helt ifrån utredningens slutsatser och kommentarer, men i avslutande diskussion kommer dessa att ifrågasättas.

Uppsatsen bygger på en deskriptiv del när det gäller gällande rätt och det nya förslaget samt en analyserande del där förslagets effekt jämförs med gällande rätt på ett företag inom livsmedelsbranschen.

1.3 Avgränsningar

Uppsatsen begränsas till att den endast tar upp frågor kring beskattningen av utdelning och kapitalvinst för den aktiva ägaren till fåmansföretaget.

Studien kommer inte att behandla gällande rätt angående utdelningen och kapitalvinsterna djupgående, utan det görs en övergripande beskrivning så man förstår reglerna och kan se vilka skillnader det finns mellan gällande rätt och det nya förslaget. Jag redogör endast alternativförslaget ingående då det är detta som är på remiss och beskriver därför enbart skillnaderna i huvudförslaget kort.

Det här då uppsatsen främst syftar till att se hur förslaget utfaller på de berörda ägarna av fåmansföretagen.

1.4 Disposition

Uppsatsen inleds med en kort beskrivning hur reglerna om fåmansföretag uppkommit och hur de utvecklats genom åren samt varför dessa regler finns i vårt skattesystem idag.

Därefter redogörs definitionen av ett fåmansföretag samt vilka aktörerna är inom dessa. I detta kapitel framgår det vilka regler som tillämpas och vilken betydelse det får för ägarna. I kapitel 4 behandlas gällande rätt angående beskattning av utdelning och kapitalvinster från fåmansföretagen. Därefter görs en genomgång av det nya förslaget i kapitel 5 där det klargörs hur det ser ut och vilka ändringar som finns jämfört med gällande regler.

I slutet på uppsatsen utförs en jämförelse av hur det nya förslaget påverkar ägarbeskattningen i jämförelse med dagens regler i 57 kap. IL. Till slut sker en sammanvävning av allt för att utreda om förslaget blir enklare eller inte och om det är till fördel för fåmansföretagsägaren.

2 Bakgrund

Reglerna angående fåmansföretag går långt bak i tiden. Redan på 1930-talet fanns det regler som var inriktade på fåmansföretagen. Bestämmelserna var tillämpliga på alla typer av företag men syftade till att förhindra att fåmansföretagen utnyttjades. Detta för att uppnå en skatteförmån genom aktieöverlåtelse till bolaget, varigenom utdelning skattefritt kunde lyftas av den skattskyldige.¹

År 1976 kom dock den första mer omfattande lagstiftningen gällande fåmansföretag. Genom prop. 1975/76:79 infördes regler vars syfte var att de skulle förhindra att situationen med fåmansbolag utnyttjades samt att de skulle avskräcka att vissa handlingar ägde rum. Dessa var så kallade stoppregler och återfanns i dåvarande KL.² Målsättningen med lagstiftningen var att utforma beskattningsregler för fåmansföretagen och deras ägare som i möjligaste omfattning var neutrala jämfört med andra bolagsformer. Lagstiftningen innebar också att legaldefinitioner infördes av begreppen fåmansföretag, företagsledare och närstående.³

I samband med skattereformen 1991 infördes en ny typ av fåmansföretagsregler, de så kallade 3:12 reglerna. Syftet med reglerna var att förhindra att ägarna till fåmansföretagen utnyttjade sitt bolag för att komma åt den lägre beskattningen på kapitalvinster som infördes. Kapitalvinster skulle numera endast beskattas nominellt med 30 %. Det skulle numera löna sig att ta utdelning istället för att ta ut lön från sitt företag. Därför infördes det regler för att förhindra omvandlingen av arbetsinkomster till kapitalinkomster. Beskattningen av fåmansföretag skulle nu ske i inkomstslaget tjänst och även en kompletterande regel om beskattning av överutdelning infördes.⁴

När man införde den nya inkomstskattelagen, 2001, gjordes en fullständig redaktionell omarbetning av alla tidigare skattelagar. Man samlade fåmansföretagsreglerna i 56 och 57 kapitlet av IL. Reglerna som finns begränsar det belopp som en aktiv aktieägare ska kunna ta ut som utdelning. Överskjutande belopp blir beskattad som arbetsinkomst. Vid aktieavyttring gäller det i princip att kapitalvinsten delas i två delar och beskattas både i inkomstslaget kapital och i inkomstslaget tjänst.⁵

Fåmansföretagsreglerna har ofta varit föremål för flertalet utredningar och diskussioner efter sin tillkomst. Från år 2000 genomfördes det en förändring där de olika stoppreglerna upphävdes och beskattningen ska nu istället ske enligt allmänna regler.⁶

¹ Lag (1933:395) om ersättningsskatt.

² 35 § 1 a mom. KL.

³ Prop. 1975/76:79, sid. 40ff.

⁴ Prop. 1989/90:110.

⁵ Prop. 1999/2000:2, 57 kap.

⁶ Prop. 1999/2000:15.

En utredning som var omfattande var 3:12 utredningens betänkande, SOU 2002:52, beskattning av småföretag. SOU:n innehöll omfattande förslag till lagändringar men har endast föranlett mindre förändringar av fåmansföretagsbeskattningen.⁷

I den nya rapporten som presenterades den 26 januari 2005 gör utredarna en fullständig genomgång av fåmansföretagsreglerna. Deras utgångspunkt i förslaget är att reformera och göra reglerna enklare att tillämpa för den skattskyldige samt för skatteverket. Förslaget skall också tillgodose kravet på neutralitet i skattesystemet samt så ska reglernas preventiva funktioner bibehållas.

Enligt uppdraget ska utredningen lämna förslag till förändring och förbättring av regelverkets effekter på risktagandet i näringslivet. Det är viktigt att reglerna så långt som möjligt är neutrala och att ersättning för utfört arbete och investerat kapital beskattas likvärdigt oavsett om det sker i det egna företaget eller det sker på den öppna marknaden. Utredarna anser att det är motiverat att medge olika former av lättnader. En typ av lättnad är att öka utrymmet för kapitalbeskattad inkomst i förhållande till hur många anställda företaget har. Detta på grund av den risk det innebär att ha anställda samt att det finns skäl att tro att proportionaliteten i skattesystemet minskar med antalet anställda. Då proportionaliteten minskar då antalet anställda ökar ges det en möjlighet att använda lönesumman för att stärka legitimiteten i skattesystemet för fåmansföretagen.⁸

En ytterliggare utgångspunkt som utredarna haft är att det finns en önskan om förenkling av fåmansföretagsreglerna. Systemet är idag komplext efter diverse lagförändringar. Förslaget ska försöka göra det enklare för småföretagen genom att det exempelvis införs en förenklingsregel i form av ett schablonbelopp.

Bakgrunden till dagens problem och diskussioner angående fåmansföretagsreglerna bottnar i den duala inkomstskattmodell som infördes 1991. Modellen innebär att förvärvsinkomster beskattas med en högre progressiv skatteskala och med en hög marginalsatt medan kapitalinkomster endast beskattas proportionellt med en lägre skattesats. För fåmansföretaget skapar detta problem då relationen ägare och löntagare kan vara satta ur spel. Ägaren kan oftast själv bestämma om han vill ta ut lön eller utdelning. Det kan då förväntas att ägaren väljer den fördelningen mellan lön och utdelning som främjar honom mest. I frånvaro av regler för fåmansföretagen skulle man helt kunna undgå den högre skattesatsen i inkomstlaget tjänst och endast bli träffad av den lägre skattesatsen i inkomstlaget kapital. Det är detta resonemang som ligger till grund för att reglerna för fåmansföretagen finns i vårt skattesystem idag.⁹

⁷ SOU 2002:52.

⁸ Rapporten Reformerad ägarbeskattning – effektivitet, prevention och legitimitet, sid. 25f.

⁹ Rapporten Reformerad ägarbeskattning – effektivitet, prevention och legitimitet. sid. 19f.

3 Begreppsdefinitioner

De skatterättsliga definitionerna av ett fåmansföretag återfinns i 56 kap. IL. Där finns bestämmelser om vad som avses med fåmansföretag samt ägare och företagsledare i sådana företag.

3.1 Fåmansföretag

Ett fåmansföretag är ett aktiebolag eller en ekonomisk förening där fyra eller färre delägare äger andelar som motsvarar mer än 50 procent av rösterna av det totala antalet andelar i företaget. Ett fåmansföretag är också när en näringsverksamhet är uppdelad på verksamheter som är oberoende av varandra och där en fysisk person genom innehav av andelar har den faktiska bestämmanderätten över verksamheten och självständigt kan förfoga över resultatet i denna, 56 kap. 2 § IL. Den senare regeln medför att delägare i företag, som dock inte ägs av ett fåtal men som drivs gemensamt av delägarna kommer att omfattas av fåmansföretagsreglerna. Det är framför allt inom vissa yrken, bland annat revisorer, advokater och konsulter som denna företagskonstruktion förekommer.¹⁰ Numera framgår det att även utländska fysiska personer skall medräknas när man räknar in delägarna i fåmansföretaget.¹¹

Vid bedömningen av om ett företag är ett fåmansföretag ska en person och hans närstående anses som en delägare. Detta för att man inte ska kunna kringgå reglerna om att företaget ska anses vara ett fåmansföretag, 56 kap. 5 §. För att förhindra detta kringgående vid utdelning och kapitalvinst från ett företag finns det en utvidgning av fåmansföretagsreglerna. Denna regel anger att om flera delägare själva eller genom närstående till sådan är eller under de fem föregående beskattningsåren, varit verksam i betydande omfattning inom företaget skall de anses som en enda delägare och då omfattas av fåmansföretagsreglerna. Om innehavet av aktierna sker indirekt genom ett annat bolag, och detta senare bolag är att anses som ett fåmansföretag, skall dotterbolaget också anses vara ett fåmansföretag, 57 kap. 3 § 2st IL. Detta innebär att ett företag som inte omfattas av reglerna enligt 56 kap. ändå kan omfattas av de särskilda skattereglerna som gäller vid utdelning och kapitalvinst enligt 57 kap. IL. Detta beroende på att de är närstående eller att de olika ägarna anses som en enda delägare.

Aktiebolag som är noterat på svensk eller någon utländsk börs kan inte vara ett fåmansföretag enligt reglerna i 56 kap. 3 § IL.

¹⁰ Sandström, Svensson, Fåmansföretag, sid. 51f.

¹¹ RÅ 1979 Aa 240.

Skälet till att marknadsnoterade bolag inte kan vara fåmansföretag är att de måste ta hänsyn till övrig aktieägare och att de förfarande som reglerna riktar in sig mot inte anses aktuella.¹²

När det gäller utländska företag ansågs det i RÅ 1994 ref. 3 att de inte omfattades av reglerna angående fåmansföretag, men genom ett särskilt införande i IL så omfattas numera även de av fåmansföretagsreglerna. Nu konstaterar man att reglerna även omfattar motsvarande utländska bolag om det inte anges något annat i lagen. Detta framgår av 2 kap. 2 § IL.

3.2 Delägare

Då särskilda regler gäller för delägare är det av stor vikt att avgöra om personen som äger andelar eller aktier är fåmansföretagsdelägare eller inte. Delägare är den som direkt eller indirekt äger andelar i företaget, 56 kap. 6 § IL. Indirekt ägande genom utländsk juridisk person kan jämföras med direkt ägande om det utländska bolaget skulle ha betraktats som ett fåmansföretag om det varit placerat i Sverige.¹³

Vad det gäller svenska juridiska personer kan även de räknas som delägare i ett fåmansföretag. Detta kan gälla när ett aktiebolag ägs av en person som i sin tur äger aktier i ett dotterbolag. Juridiska personer kan dock endast i undantagsfall träffas av fåmansföretagsreglerna när det gäller utdelning och kapitalvinster.¹⁴

Inom fåmansföretagen skiljer man på vanliga delägare och de delägarna som kan räknas som företagsledare. I 56 kap. 6 § 2 st. IL, stadgas det att företagsledaren, som genom eget eller närståendes innehav av andelar, ska ha ett väsentligt inflytande i företaget eller att han har den faktiska bestämmanderätten över viss verksamhet samt att han självständigt kan förfoga över detta resultat för att han ska anses som företagsledare. Företagsledare är dock endast ett skattebegrepp i fåmanslagstiftningen och behöver inte ha något att göra med vem som är vd eller chef. En anställd chef i företaget utan direkt eller indirekt ägande kan genom denna definition aldrig omfattas av ovan nämnda skattebegrepp.¹⁵ Numera har begreppet företagsledare mindre betydelse sedan man tog bort de flesta av stoppreglerna som tidigare fanns för företagen. Nu har det endast betydelse i exempelvis inkomstfördelning mellan familjen och vid vinstandelslån.¹⁶

Frågan om en person har det väsentliga inflytandet eller inte av företaget avgörs av ägarintresset och av personens ställning i företaget. Ägarintresset bedöms i aktieinnehavet personen eller hans närstående innehar sammanlagt.

¹² Lodin, m.fl. Inkomstskatt, del 2. sid. 366.

¹³ Sandström, Svensson, Fåmansföretag, sid. 56.

¹⁴ Tjernberg, Beskattnings av fåmansföretag, sid. 27 och 32.

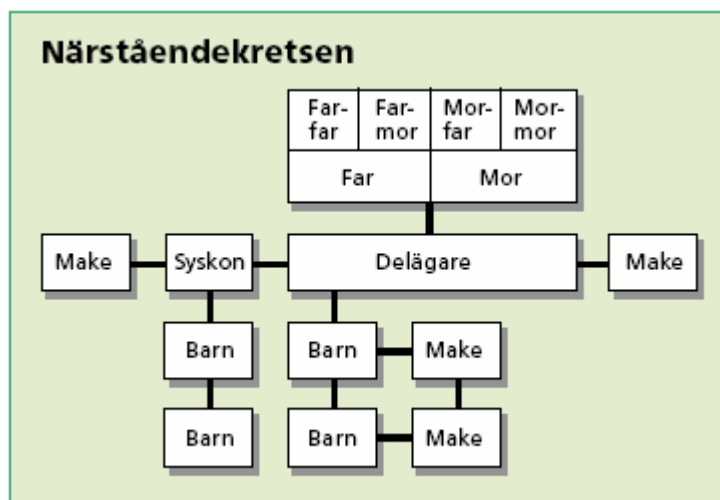
¹⁵ Tjernberg, Beskattnings av fåmansföretag, sid. 34.

¹⁶ IL 60 kap. 12-14 §§ och IL 24 kap. 6§ och 10 §.

Omständigheter som dock spelar in om en delägare ska anses som företagsledare kan vara hans befogenheter eller särskilt fördelaktiga avtal med företaget.¹⁷

3.3 Närstående

För att förhindra kringgåendet av fåmansföretagsreglerna har man infört en tämligen vid krets som närstående. Aktieinnehav mellan närstående slås ihop och räknas som ett enda innehav. Detta påverkar bedömningen om det anses vara ett fåmansföretag eller inte. Då transaktioner sker mellan personer inom närstående kretsen skall vissa skatteeffekter inträda. Närståendekretsen anges i 2 kap. 20 § och 22 § IL där det fastställs att bestämmelserna om makar även ska tillämpas på sambor som tidigare har varit gifta med varandra eller som har eller haft gemensamma barn. Däremot omfattas inte sambo i ett förhållande utan gemensamma barn som närstående. Eftersom kretsen av närstående räknas som en person kan den faktiska ägarkretsen i ett fåmansföretag i praktiken vara mycket stor men på grund av reglerna är det ändå att anses som ett fåmansföretag.

Närståendekretsen enligt Skatteverkets handledning SKV 292 utgåva 13.

¹⁷ Tjernberg, Beskattnig av fåmansföretag, sid. 34.

4 Reglerna i 57 kap. IL

Första förutsättningen för att fåmansföretagsreglerna om utdelningsbeskattning och kapitalvinstbeskattning ska tillämpas är att företaget är ett fåmansföretag, se 3.1. Vidare är reglerna endast tillämpliga på delägare eller närstående som är aktiva i företaget och som därmed innehar kvalificerade andelar i företaget. För passiva delägare gäller de allmänna reglerna för utdelning och kapitalvinstbeskattning utan inskränkningar, 57 kap. 2 § IL.

4.1 Kvalificerade andelar

Med kvalificerade andelar menas andelar i ett fåmansföretag där andelsägaren eller någon närstående till denna under beskattningsåret eller något av de fem föregående beskattningsåren varit verksam i betydande omfattning i företaget eller i ett annat fåmansföretag som bedriver samma eller likartad verksamhet. Aktierna anses även vara kvalificerade då företaget äger aktier i ett annat fåmansföretag i vilket delägaren eller närstående har varit aktiv under beskattningsåret eller något av de fem föregående åren, 57 kap. 4 § 1 och 2 punkten IL. Detta gäller även om företaget ägt aktier i annat fåmansföretag under tiden och oavsett om det föreligger ett koncernförhållande eller inte.¹⁸

Begreppet verksam i betydande omfattning har betydelse för om andelarna ska anses vara kvalificerade eller inte. En person anses vara verksam i betydande omfattning om dennes arbetsinsats har en stor betydelse för företagets vinstgenerering. Det är alltså personens ekonomiska betydelse av arbetsinsatsen som blir avgörande vid bedömningen. Till kvalificerade verksamma hör företagsledare och andra högre befattningar, men även en styrelseledamot kan anses vara kvalificerad. För att kunna bedöma den enskildes arbetsinsats i varje fall krävs det att man tar hänsyn till företagets storlek, organisation och vilken verksamhet som företaget bedriver.¹⁹

Enligt prop.1989/90:110 bör anställda utan ledarbefattning men med mindre del av aktierna inte räknas som verksamma i betydande omfattning om han inte bidrar till vinstgenereringen. Detta innebär att den anställda inte behöver skatta för utdelningen enligt reglerna i 57 kap IL, men han kan likväl använda skattelättnaden som finns för utdelningen.²⁰

Enstaka arbetsinsatser i företaget innebär normalt inte att delägaren ska anses vara verksam i betydande omfattning. Inte heller tillfällig anställning, provanställning eller vikariat ska anses vara verksam i betydande

¹⁸ Prop. 2001/02:46 sid. 38 f.

¹⁹ Prop. 1989/90:110 sid. 468 och sid. 703.

²⁰ Prop. 1989/90:110 sid. 703f.

omfattning.²¹ Är styrelseledamoten eller den tillfälligt anställda närstående till en person som är aktiv i betydande omfattning omfattas han dock av reglerna enligt 57 kap. 4 § IL. Finns det ett bolagsavtal mellan delägaren och företaget där delägaren har en möjlighet att tillgodoräkna sina andelar en individuell andel i företagets löpande årsvinst bör ägaren i regel anses verksam i betydande omfattning oavsett hur stort ägande han har. Detta enligt Skattverkets rekommendationer.²² Reglerna kan också tillämpas på en delägare som inte är anställd i företaget om dennes arbetsinsatser för företaget är av annan form än anställning och denna har stor betydelse för vinstgenereringen i företaget.²³

Efter ett rättsfall i RR har det skett en ändring i lagen som innebär att en aktie ska vara kvalificerad även i de fall aktieägaren eller närstående till denna är eller har varit verksam i betydande omfattning i ett fåmanshandelsbolag som bedriver samma eller liknande verksamhet som fåmansföretaget.²⁴ Detsamma gäller om fåmansföretaget direkt eller indirekt äger andelar i ett fåmanshandelsbolag i vilket ägaren eller närstående till denna varit verksam, 57 kap. 4 § 2 st. IL.

Tanken med regeln om att samma eller liknande verksamhet i ett annat företag ska omfatta att aktierna blir kvalificerade är att det inte ska gå att flytta över verksamheten till ett nytt företag för att kunna kringgå beskattningen enligt fåmansföretagsreglerna.

Upphör företaget att vara ett fåmansföretag anses en aktie eller andel vara en kvalificerad andel under de fem beskattningsåren därefter. Det här gäller om andelsägaren eller någon närstående till denna ägde andelen vid tillfället då företaget upphörde att vara ett fåmansföretag och andelen samtidigt var kvalificerad eller att andelen förvärvats med stöd av fåmansföretagets andel, 57 kap. 6 § IL. Formellt kan alltså reglerna tillämpas under fem år efter att man exempelvis börsintroducerat företaget.

Tidsgränsen på fem år är till för att så lång tid ska förflyta innan man kan uppnå normal kapitalbeskattning, att ingen sparar arbetsintäkter i företaget så lång tid för att uppnå den fördelaktigare beskattningen.²⁵

4.2 Utomståenderegeln

Om någon utomstående, direkt eller indirekt, äger aktier i betydande omfattning i fåmansföretaget och har rätt till utdelning ska en andel hos en delägare endast anses kvalificerad om det finns särskilda skäl, 57 kap. 5 § 1 st. IL.

²¹ Prop. 1989/90:110 sid. 703, se även RSV 2001:19 p. 4.1.

²² RSV 2001:19 p. 4.1.

²³ RSV 2001:19 p. 4.1.

²⁴ RÅ 2001 ref. 5.

²⁵ Lodin, m.fl. Inkomstskatt, del 2. sid. 370.

I prop. 1989/90: 110 så uttalade man att gränsen för utomstående ägande skulle vara minst 30 procent av aktierna. Man menade att risken för omvandling av arbetsinkomster var mindre om utdelning och kapitalvinst även tillfaller utomstående ägare.²⁶

Enligt förarbetena är det den skattskyldige som har bevisbördan för att den utomstående ägt andelar under den senaste femårsperioden och erhållit avkastning under perioden samt att ägandet varit mer än 30 procent av företaget. Om den skattskyldige kan visa att utomstående ägt mer än 30 procent av andelarna i företaget omfattas inte någon ägare av fåmansföretagsreglerna i 57 kap. IL.²⁷ De blir härmed beskattade med 30 procent för utdelning och kapitalvinster enligt vanliga regler. Vid bedömningen i 57 kap. 5 § IL om utomståenderegeln ska tillämpas eller inte skall man beakta förhållandet under beskattningsåret samt de fem föregående beskattningsåren. Begreppet utomstående definieras omvänt i paragrafens 3 st.

Via ett rättsfall har det visats sig att det inte finns något ovillkorligt krav på att det betydande ägandet ska ha förelegat under hela femårsperioden.²⁸

4.3 Beskattning av utdelning

När man ska beskatta utdelning av en kvalificerad andel används alltså reglerna i 57 kap. IL. Dessa regler innebär att en viss del av utdelningen ska beskattas som arbetsinkomst i inkomstslaget tjänst.

Avsikten är att man vill kunna utskilja vad som av en utdelning kan anses vara ren avkastning och vad som kan betraktas utgöra en arbetsinsats från den aktive ägaren. Detta sker genom att man försöker fastställa ett belopp som skattemässigt kan anses vara utdelning. Alltså en skälig avkastning för aktieägaren.²⁹

Utdelning ska tas upp i inkomstslaget tjänst till den del den överstiger ett gränobelopp. Gränobeloppet är summan av underlaget för gränobeloppet multiplicerat med statslåneräntan vid utgången av november året före beskattningsåret ökad med sju procentenheter, den så kallade klyvningsräntan, och sparad utdelningsutrymme, 57 kap. 7 § IL. Den del av utdelningen som ligger innanför gränobeloppet kallas för normalutdelning och beskattas i inkomstslaget kapital med 30 procent i skattesats. En viss del av den normala utdelningen kan bli skattefri enligt de lättnadsregler som redovisas längre fram, 43 kap. 3 § IL. Den del som ligger över gränobeloppet kallas för överutdelning och beskattas i inkomstslaget tjänst. Den sistnämnda utdelningen beskattas med mellan 30 och upp till 57

²⁶ Prop. 1989/90: 110 sid. 468 och sid. 704.

²⁷ Prop. 1989/90:110 sid. 704.

²⁸ RÅ 2001 ref 27 I.

²⁹ Lodin, m.fl. Inkomstskatt, del 2. sid. 372.

procent skatt beroende på ägarens kommunalskatt och på utdelningens storlek, 65 kap. 3 och 5 §§ IL.

4.3.1 Gränsbeloppet

Underlaget för gränsbeloppet är summan av det omkostnadsbelopp som ska ha använts om andelen avyttrats vid tidpunkten för utdelningen samt sparad utdelningsutrymme och löneunderlaget enligt 43 kap. 12-16 §§ IL, detta följer av 57 kap. 8 § IL.

Gränsbeloppet är det högsta utdelningsbelopp som en delägare med kvalificerade andelar kan ta upp i inkomstslaget kapital under ett beskattningsår

4.3.1.1 Omkostnadsbeloppet

Omkostnadsbeloppet är alltså det belopp för aktien som ska räknas med när man fastställer gränsbeloppet.

4.3.1.1.1 Huvudregeln

Enligt huvudregeln i 43 kap. 17 § IL är aktiernas omkostnadsbelopp vad man faktiskt betalade när man anskaffade aktierna.

I omkostnadsbeloppet får man även ta med ovillkorade aktieägartillskott men dock inte villkorade aktieägartillskott då dessa inte kan jämföras med rena kapitalinsatser. Ej heller fondemission ökar omkostnadsbeloppet.³⁰

Har andelarna förvärvats genom byte så utgörs omkostnadsbeloppet av marknadsvärdet vid tidpunkten för bytet på egendomen som lämnades i utbyte mot aktierna.³¹

För aktier anskaffade före 1990 får man räkna upp dessa med ett index, dock max från 1970 av praktiska skäl, 43 kap. 17 § IL. Detta för att man tar hänsyn till prisutvecklingen. Vid beräkningen används samma indexserie som tillämpas för beräkning av kapitalvinstberäkningen vid fastighetsavyttringar.³² Bestämmelsen om indexuppräknings av omkostnadsbeloppet gäller även för utländska andelar i juridiska personer.

Vid benefikt förvärvande av aktierna får mottagaren göra samma uppräknings som givaren skulle ha fått gjort. Detta följer av kontinuitetsprincipen vid benefika förvärv, 44 kap. 21 § IL.

³⁰ Sandström, Svensson, Fåmansföretag, sid. 102.

³¹ Thomsonfakta, Företagarhandboken, p. 24.4.3.

³² SKV 292 utgåva 13 sid. 8, Se även Tjernberg, Beskattning av fåmansföretag sid. 69.

4.3.1.1.2 Alternativregeln

Som alternativregel vid beräkningen av omkostnadsbeloppet får man använda det justerade kapitalunderlaget vid taxeringsår 1993, 43 kap. 18 § IL. Regeln innebär att kapitalunderlaget beräknas som skillnaden mellan tillgångarna och skulderna i företaget vid taxeringen 1993, 43 kap. 19 § IL.

Det här innebär att man tar hänsyn till utbetalda löner till andra än de personer som är delägare i företaget.³³ Förutsättningen för att regeln ska få användas är att denna beräkning används för samtliga aktier i företaget som förvärvats före år 1992, 43 kap. 18 § 2 st. IL. För aktier anskaffade 1992 eller senare måste man alltså använda huvudregeln för att få fram rätt omkostnadsbelopp.

Beräkningen av storleken på kapitalunderlaget beror på ett flertal faktorer som uppräknas i 43 kap. 19-27 §§ IL och är komplicerad att tillämpa. Ett par exempel på faktorer som påverkar kapitalunderlaget är fastigheter, kundfordringar, lager, inventarier, aktier och övriga värdepapper.

4.3.1.2 Löneunderlagsregeln

Till omkostnadsbeloppet får man lägga ett särskilt beräknat löneunderlag. Löneunderlaget ska beräknas på grundval av de anställdas löner i företaget. För koncerner gäller det att både löner till anställda i moderbolaget och dotterbolagen får medräknas. Är dotterbolaget inte helägt så proportioneras lönen ut i förhållande till moderbolagets ägarandel, 43 kap. 12 § 2 st. IL.

Löneunderlaget grundar sig på alla löner, ersättningar och förmåner som ingår i underlaget för socialavgifter eller särskild löneskatt och som lämnats till arbetstagarna i företaget eller dess dotterbolag under året före beskattningsåret, 43 kap. 12 § 1 st. IL.

Vid beräkningen av löneunderlaget ska man borträkna lön från de delägare som innehar kvalificerade andelar i företaget. Ersättning som täcks av statligt stöd skal inte heller den räknas med vid löneunderlagsberäkningen, 43 kap. 13 § IL. Ett belopp motsvarande 10 prisbasbelopp skall minska den lönesumma som ligger till grund för underlaget. Prisbasbeloppet året före är det belopp som gäller vid användandet av denna beräkning. Löneunderlaget skall fördelas med lika belopp på de aktier som finns i företaget, 43 kap. 14 § IL.

Om man inte är verksam i betydande omfattning i företaget, utan man är en passiv delägare, kan man lägga till löneunderlaget som omkostnadsbelopp till aktierna och på detta sätt höja gränsbeloppet utan några spärrar. En passiv delägare kan därför ha större möjligheter att ta ut skattefri eller kapitalbeskattad utdelning än den aktive delägaren. Det spelar ingen roll om en närstående har kvalificerade andelar i företaget, då en aktiv delägare inte smittar en passiv delägare när det gäller användandet av löneunderlaget. Till

³³ Tjernberg, Beskattning av fåmansföretag, sid. 70.

exempel om två makar äger aktier i ett företag så kan den ena drabbas av spärregeln men inte den andra, allt beroende på om de är aktiva eller passiva i företaget.³⁴

Däremot om man är aktiv och verksam i betydande omfattning i företaget under kalenderåret före inkomståret måste man uppfylla vissa krav för att kunna använda löneunderlaget. Den aktive ägaren måste själv ha tagit ut lön eller annan ersättning som är minst 120 procent av den högsta löneunderlagsgrundande ersättningen samma år till en arbetstagare som inte är aktiv delägare i företaget eller, om detta är lägre, med ett belopp som motsvarar tio gånger det prisbasbelopp som gällde för året före beskattningsåret, för 2005 blir beloppet 393 000 kronor, 43 kap. 15 § IL.

Det är med andra ord viktigt att den aktive delägaren tar ut så pass hög lön att han kan utnyttja löneunderlagsregeln och på det viset höja sitt kapitalutrymme. Den aktive delägaren har dock en begränsning i hur högt löneunderlag han kan utnyttja. Enligt 43 kap. IL 16 § får löneunderlaget inte överstiga ett belopp motsvarande 50 gånger delägarens lön. Denna takregel slår enbart igenom för de företag som har ett stort antal anställda.

4.3.1.3 Sparat utdelningsutrymme

Om man skulle ta ut mindre utdelning under något år än vad gränsbeloppet medger finns det en möjlighet att spara utdelningen till nästkommande år, detta blir så kallad sparat utdelningsutrymme, 57 kap. 10 § IL.

Det sparade utdelningsutrymmet som eventuellt finns skall läggas till omkostnadsbeloppet när man räknar ut nästa års gränsbelopp. Detta gäller oavsett vilken regel man använder då man fastställer omkostnadsbeloppet. Det sparade utdelningsutrymmet läggs på omkostnadsbeloppet och får därmed årligen uppräknas med statslåneräntan plus 7 procentenheter. Den sparade utdelningen skall tillgodoräknas den som ägde andelen vid utdelningstillfället eller om det gäller vid en benefik överlåtelse så övertar förvärvaren den tidigare ägarens rätt till sparad utdelning, 57 kap. 11 § IL.

Möjligheterna till att spara utdelning har införts för att ägare i företag med en ojämn vinstutveckling inte ska missgynnas, samt att man inte ska ge incitament för en maximering av de årliga utdelningarna i företagen. Genom att man sparar utdelningen uppstår det ingen nackdel för den fåmansföretagare som fonderar sin vinst för att kunna täcka företagets eventuella investeringsbehov eller förluster och först senare år tar utdelning eller tar ut vinsten genom en försäljning.³⁵

³⁴ Sandström, Svensson, Fåmansföretag, sid. 116.

³⁵ Lodin, m.fl. Inkomstskatt, del 2. sid. 372-373.

4.4 Beskattning av kapitalvinst

Normalt är det 30 procent skatt på alla kapitalvinster men för kapitalvinsterna på kvalificerade andelar har det konstruerats särskilda regler. Dessa vinster omfattas av reglerna för fåmansföretag i 57 kap. IL.

Ett rimligt skatteuttag på kapitalvinster ansågs ligga på ca 40 procent vilket motsvarar skatteuttaget inklusive arbetsgivareavgifter på ett löneuttag. Skatteuttaget för en ägare med kvalificerade aktier blir idag ca 43 procent om man räknar med en kommunalskatt på 31 procent och inkomsten är så stor att den ligger över brytningspunkten för 25 procent statligskatt.³⁶ Denna skatt kan bli lägre på grund av att en del av kapitalvinsten är skattefri.

I princip ska 50 procent av kapitalvinsten hänföras till inkomstslaget kapital och resterande till inkomstslaget tjänst, 57 kap. 12 § IL. Från kapitalvinsten ska det eventuellt sparade utdelningsutrymmet räknas bort, se 4.3.1.3 om sparad utdelningsutrymme. Av återstående belopp sker en uppdelning där hälften går till beskattning i inkomstslaget tjänst. Andra hälften plus sparad utdelningsutrymme behandlas som en kapitalvinst och beskattas med 30 procent i inkomstslaget kapital.

När man fastställer hur stor del av vinsten som ska hänföras till inkomstslaget tjänst används samma omkostnadsbelopp som gäller vid vanliga kapitalvinster och vid bestämmandet av omkostnadsbeloppet för utdelning, 57 kap. 12 § 2 st. IL. Dock får löneunderlaget inte läggas till omkostnadsbeloppet.

4.4.1 Basbeloppsregeln

I reglerna om kapitalvinstbeskattningen för ägare till fåmansföretag finns det en särskild begränsningsregel beträffande storleken på den del som ska tjänstinkomstbeskattas från ett visst företag. Denna regel kallas för prisbasbeloppsregeln och taket är satt till 100 gånger det prisbasbelopp som gällde för avyttringsåret, vilket motsvarar 3 940 000 kr om man avyttrar företaget 2005. Regeln är utformad på det sättet att alla i närståendekretsen omfattas. Taket gäller även om betalningen görs under flera år. Man lägger ihop alla belopp som beskattats i inkomstslaget tjänst under beskattningsåret och de fem föregående beskattningsåren, 57 kap. 12 § 3 st. IL.

Eftersom det är beskattningsårets prisbasbelopp som gäller vid bestämmandet av takbeloppet kan det bli att den skattskyldig uppfyller takbeloppet ett år men att prisbasbeloppet höjs nästkommande år. Den skattskyldige får då beskattas ytterligare i tjänst om han säljer fler aktier i företaget innan det nya taket är uppnått och beskattningen får ske i inkomstslaget kapital.³⁷

³⁶ Sandström, Svensson, Fåmansföretag, sid. 134-135.

³⁷ RÅ 1995 not 379.

Efter ett avgörande i RR gäller numera prisbasbelopsregeln angående kapitalvinster i ett och samma fåmansföretag.³⁸

4.5 Lättnad i beskattningen

Sedan den 1 januari 1997 finns det en lättnad i beskattningen för fysiska ägare i onoterade aktieföretag. Denna skattefria del av utdelningen och kapitalvinsten kallas lättnadsutrymmet. Lättnadsutrymmet är konstruerat på det sättet att en viss del av utdelningen eller kapitalvinsten för aktieägaren blir skattefri, 43 kap. 3 och 8 §§ IL.

För ett aktieföretag kan utdelning och kapitalvinst inte vara skattefri enligt reglerna om lättnad vid beskattningen men om aktierna däremot räknas som näringsbetingade och inte som kapitalplaceringsaktier eller lageraktier kan skattefri utdelning komma aktieföretaget tillgodo.

Lättnaden är endast tillämplig på onoterade aktier och andelar. En aktie anses marknadsnoterad om den är noterad på någon svensk eller utländsk börs eller på annat sätt omsätts marknadsmässigt, som är allmänt tillgänglig. Aktier som publiceras dagligen i media anses uppfylla kravet för noterade aktier.³⁹ Lättnaden tillämpas inte heller om företaget direkt eller indirekt, under utdelningsåret eller något av de fyra föregående åren, äger aktier med en röstandel eller en kapitalandel på tio procent eller mer i ett svenskt marknadsnoterat aktieföretag eller en utländsk juridisk person. Lättnaden i beskattningen är inte heller tillämplig på privatbostadsföretag, 43 kap. 2 § IL.

4.5.1 Skattefri utdelning

Den utdelning som ryms inom lättnadsutrymmet är som sagt skattefri. Utdelningen på andelar i onoterade företag ska endast tas upp till den del den överstiger lättnadsbeloppet. Detta är summan av underlaget för lättnadsbeloppet multiplicerat med 70 procent av statslåneräntan vid utgången av november månad året före beskattningsåret och plus sparad utdelningsutrymme, 43 kap. 3 § IL.

Underlaget är aktieägarens omkostnadsbelopp för aktierna plus det speciella löneunderlag enligt tidigare angivet uträkningssätt, se 4.3.1. För kvalificerade aktier ska då begränsningsregeln i löneunderlaget användas, 43 kap. 4 § IL. Passiva delägare kan däremot räkna med fullt löneunderlag, 43 kap. 4 § 3 st. IL.

Det är den person som äger aktierna vid utdelningstillfället som får tillgodoräkna sig den skattefria utdelningen. Om aktien säljs under året får

³⁸ RÅ 2004 ref. 2.

³⁹ Prop. 1996/97:45.

säljaren tillgodoräkna sig den skattefria utdelningen om han fått utdelning under året och före försäljningen. Har han däremot inte tagit någon utdelning före försäljningen är det köparen som får tillgodoräkna sig den skattefria utdelningen för det året.

För den händelse att andelen övergått till någon genom arv, gåva, testamente eller liknande sätt tar förvärvaren över den tidigare ägarens lättnadsutrymme, 43 kap. 7 § IL. Utnyttjas inte hela det skattefria lättnadsutrymmet följer det samma regler som sparad utdelning. Man får lägga det sparade lättnadsutrymmet till underlaget för kommande års beräkning av lättnadsutrymmet, vilket ger en ränta på ränta effekt och höjer det skattefria utrymmet, 43 kap. 6 § IL.

4.5.2 Skattefri kapitalvinst

Lättnad vid beskattningen av kapitalvinst kan också komma ifråga. En kapitalvinst på en andel skall endast tas upp till den del den överstiger det sparade lättnadsutrymmet, 43 kap. 8 § IL. En förutsättning är följaktligen att ägaren vid en försäljning har sparat lättnadsutrymme kvar efter eventuell utdelning.

5 Förslag till nya fåmansföretagsregler

Utredarnas uppdrag från regeringen var att de skulle lämna ett förslag till förändringar av fåmansföretagsreglerna. Detta för att förbättra och förenkla utformningen samtidigt som de ska behålla sin preventiva funktion. Reglernas utformning ska så långt som möjligt vara neutrala och ersättning för utfört arbete och investerat kapital ska beskattas på likvärdigt sätt oavsett om arbete eller investering sker i eget företag eller på marknaden. Förenklingen av reglerna är önskvärd då dagens regler uppfattas som komplicerade av den skattskyldige.

I maj 2004 påbörjades det en fördjupad reformering av fåmansföretagsreglerna av en särskild arbetsgrupp bestående av Per-Olof Edin, Ingemar Hansson och Sven-Olof Lodin.⁴⁰ Den 26 januari 2005 överlämnade de tre sitt förslag till hur reformeringen ska fullbordas. Rapporten *Reformerad ägarbeskattning – effektivitet, prevention och legitimitet*, innehåller en omfattande utredning och förslag till ändringar för ägarna till fåmansföretagen i Sverige. Om rapportens lagförändringar genomförs från den 1 januari 2006 innebär det en skattesänkning på ungefär 1 miljard kronor för ägarna till fåmansföretagen.

5.1 Rapporten *Reformerad ägarbeskattning – Effektivitet, prevention och legitimitet*

Rapporten innehåller ett antal olika delar där utredarna redogör för sina resonemang och framtida lagförändringar beträffande ägarna till fåmansföretagen. Rapporten innehåller bland annat en reformerad löneunderlagsregel, ändrad klyvningsränta och uppräkningsränta på sparade gränsbelopp, förändrad kapitalvinstbeskattning samt förslag på att avskaffa lättnadsregeln. I följande kapitel redovisas det begränsade alternativförslaget då det är det här som varit ute på remiss och det av de två förslagen som har störst chans att leda till ett nytt lagförslag. Huvudförslaget kommenteras kort i slutet av avsnittet. Hela kapitel 5 bygger på rapporten.⁴¹

5.1.1 Klyvningsränta och ränta på sparade gränsbelopp

I framtida regler anser utredarna att årets gränsbelopp ska beräknas som ägarens omkostnadsbelopp multiplicerat med klyvningsräntan som ska

⁴⁰ Finansdepartementet, Promemoria Det fortsatta 3:12-arbetet – ett särskilt uppdrag.

⁴¹ Rapporten *Reformerad ägarbeskattning – Effektivitet, prevention och legitimitet*.

utgöras av statslåneräntan plus 9 procentenheter. Det här jämfört med dagens 7 procentenheter. Uppräkningsräntan, dvs. den räntesats som ska användas när man räknar upp det sparade gränsbeloppet, föreslås bli statslåneräntan plus 3 procentenheter. En sänkning jämfört med dagens regler.

Skälen till förändringen är att en för hög uppräkningsränta gör att starka incitament uppkommer för att kvarhålla vinstmedlen i företaget i syfte att minska sin skattebörda. En hög klyvningsränta ökar risken för rena arbitrageaffärer. Samtidigt skulle en för hög ränta kunna urholka den avvägning, som man gjort i rapporten, angående skattemotiverad inkomstomvandling som man gör vid kalibreringen av lönesummeregeln. Slutligen får klyvningsräntan inte vara så låg att det leder till en i samhällsekonomiskt perspektiv alltför hög vinstutdelning. Målet är att utdelningar skall beskattas på likvärdigt sätt idag som utdelningar och avyttringar kommer att beskattas i framtiden.

När det gäller skattearbitrage visar det sig att dagens nivå på klyvningsräntan gör att man behåller kapital i bolaget och för att undvika skatteskärpningar för ägarna väljer utredarna att sänka uppräkningsräntan gällande sparat gränsbelopp samtidigt som man höjer klyvningsräntan. De två föreslagna åtgärderna ger i princip stort sett samma skatteuttag som nuvarande regler men med den skillnaden att den sänkta uppräkningsräntan minskar utrymmet för långsiktigt skattearbitrage.

En arbitragevinst uppkommer vid sparande i företag därför att sparandet genererar både lättnadsutrymme och ett gränsbelopp, vilket sänker skatteuttaget. Dessa effekter blir större ju högre klyvningsränta och uppräkningsränta det finns. Mot bakgrund av detta menar utredarna att de båda räntorna ska skilja sig åt.

Utredarna anser följaktligen att klyvningsräntan skall höjas till 9 procentenheter plus statslåneräntan vilket för beskattningsåret 2005 ger 13.71 procent då statslåneräntan är 4.71 procent (november 2004-11-30). Uppräkningsräntan bör samtidigt sänkas till 3 procentenheter plus statslåneräntan, det vill säga 7.71 procentenheter. Förändringarna görs för att reglerna ska vara tillräckligt preventiva samt att arbitrage möjligheterna sjunker jämfört med gällande regler.

5.1.2 En reformerad Löneunderlagsregel

Reglerna beträffande ägare till fåmansföretag finns till bland annat för att man ska säkerställa en korrekt beskattning av förädlingsvärdet som skapas i företaget. Reglerna ska samtidigt fungera preventivt och motverka skattebetingad inkomstomvandling från inkomst av tjänst till inkomst i kapital. Man vill beskatta den aktive fåmansföretagsägaren på samma sätt som de anställdas arbetsinkomster.

Mot denna bakgrund är två förhållanden av betydelse när man utformat de nya reglerna. Det första är att den aktive ägarens arbetsinkomster blir korrekt beskattade. Det andra är antalet anställda och löner till dessa.

Gällande regler angående uträkningen av löneunderlaget anses komplicerade och de innebär även att löner till anställda endast på ett indirekt sätt påverkar gränsbeloppet. Det finns därför anledning att förenkla reglerna och låta de anställdas löner på ett mer direkt sätt påverka gränsbeloppet. Enligt utredarna är det dock nödvändigt att ha kvar kravet på ett eget löneuttag i de nya reglerna. Det här för att upprätthålla behovet på en tillfredsställande beskattning av det som är att betrakta som arbetsinkomst hos ägarna.

En utvidgad löneunderlagsregel aktualiserar en avvägning mellan att undvika skattebetingad inkomstomvandling och önskan att undanta företag med stora löneutbetalningar från fåmansföretagsreglerna. Detta löser man genom att bestämma vilka andelar av lönerna till anställda i företaget som ska läggas till årets gränsbelopp samt vilka krav man ska ha på ett eget löneuttag av ägaren för att löneunderlaget ska få påverka och öka årets gränsbelopp.

5.1.2.1 Löneunderlaget

Det nya löneunderlaget utformas på det sättet att vid bestämmandet av årets gränsbelopp, för en ägare som innehar kvalificerade aktier, får ägaren under vissa villkor, se eget löneuttag, lägga till ett belopp som motsvarar ägarens andelar av det totala antalet andelar i fåmansföretaget multiplicerat med summan av 20 procent av de totala löneutbetalningarna som gjorts från företaget och 30 procent av de totala löneutbetalningarna överstigande 60 inkomstbasbelopp. Löner som får medräknas är de som utbetalts året före beskattningsåret. Har fåmansföretaget ett dotterbolag får lönerna i detta medräknas i proportion till bolagets ägande.

Som jag tidigare angett räknas vissa löner bort vid uträkningen av löneunderlaget enligt gällande regler. Bland annat får inte de första 10 prisbasbeloppen medräknas i den totala lönesumman. I det nya förslaget behålls denna regel men utformas till att omfattas av 10 inkomstbasbelopp. Undantaget att man inte får medräkna lönerna till kvalificerade ägare slopas. En sista begränsning som finns i gällande regler är att den del av löneunderlaget som överstiger 50 gånger det egna löneuttaget inte heller får medräknas. I förslaget avskaffas även denna regel. De två förändringarna sker främst av förenklingskäl.

Löneunderlaget utformas följaktligen på det sättet att den del av den totala lönesumman året före beskattningsåret som understiger 60 inkomstbasbelopp, cirka 2.4 miljoner kronor, får man lägga 20 procent av denna summa till årets gränsbelopp. Om man jämför med dagens regler med en statslåneränta på 4.71 procent plus 7 procentenheter ger detta en klyvningsränta på 11.71 procent jämfört med förslaget som ger en

klyvningsränta på 20 procent. Detta är en ökning med drygt 8 procent plus att lönerna till kvalificerade ägare får medräknas i lönesumman.

För ägaren till företag med lönesummor över 2.4 miljoner kronor utformas reglerna mer generöst. För ett företag med en genomsnittslön till de anställda på 250 000 kr kommer denna regel att gälla för de företag som har drygt 9 heltidsanställda. Löneunderlaget bygger då också på den del av den totala lönesumman som överstiger de 2.4 miljoner kronorna. 50 procent av lönesumman ska få läggas till gränsbeloppet. Detta procenttal gör att utdelning och kapitalvinster på kvalificerade andelar vid mycket stora lönesummor i praktiken kommer att undantas från tjänsteinkomstbeskattningen.

Löneunderlagsregeln utformas på så sätt att 20 procent av hela lönesumman får läggas till gränsbeloppet samt får den del av lönesumman som överstiger 60 inkomstbasbelopp ytterligare 30 procent läggas till årets gränsbelopp.

Av förslaget följer att det är lönerna i företaget året innan beskattningsåret som ska utgöra löneunderlaget. Fördelen med detta sätt är som nu att det före inkomst och beskattningsåret råder en klarhet om vilket gränsbelopp det kommer att vara.

Förslaget innebär att man knyter samman lönesummeskikten med utvecklingen av inkomstbasbeloppet. Inkomstbasbeloppet ska räknas upp med förändringen av inkomstindex för det år inkomstbasbeloppet ska avses i förhållande till inkomstindex för året dessförinnan.⁴² Genom denna koppling så kommer man att ta hänsyn till realinkomstutvecklingen i landet.

5.1.2.2 Eget löneuttag

I de föreslagna reglerna kommer det alltså att krävas ett eget löneuttag för att löneunderlaget ska kunna bli tillämpligt. I avsaknad av kravet på eget löneuttag skulle det vara möjligt för den aktive företagaren i ett företag med ett fåtal anställda att omvandla ersättningen för eget arbete till den lägre beskattade kapitalinkomsten.

För att man ska få använda sig av löneunderlaget måste minst en person i närstående kretsen under året före beskattningsåret ha gjort ett eget löneuttag på ett belopp som motsvarar det minsta av 7 inkomstbasbelopp med ett tillägg på 5 procent av den totala lönesumman från företaget och 15 inkomstbasbelopp.

En första förutsättning när experterna formulerat löneuttaget i rapporten är att det vid företag med ett stort antal anställda är angeläget att en tillräcklig stor del av företagsägarens lön kommer att bli föremål för progressiv beskattning som arbetsinkomst. Deras tolkning är att företagsledaren ska betala statlig skatt på sin arbetsinkomst.

⁴² Lag (1998:674) om inkomstgrundad ålderspension 1 kap. 6 §.

Utredarna anser att uttagskravet i lön för större företag bör ligga klart över den övre brytpunkten för statlig skatt, cirka 465 000 kr.

För de största fåmansföretagen förväntas löneuttaget bli över den dubbla brytpunkten och då i nivå med fristående VD:s marknadslöner. De tre utredarna anser utifrån det här att gränsen bör sättas till 15 inkomstbasbelopp. Detta motsvarar en årsinkomst för företagsägaren på cirka 650 000 kr.

Att enbart göra en löneunderlagsregel med ett eget löneuttag på 15 inkomstbasbelopp hade medfört att en stor del av alla kvalificerade aktieägare inte hade kunnat använda sig av löneunderlaget. Detta skulle främst gälla mindre fåmansföretag som inte har utrymme att betala ut så stor lön till ägaren. En utgångspunkt i formuleringen av den alternativa löneuttagsregeln till 15 inkomstbasbelopp tas i dagens socialförsäkringssystem. Denna innebär att löner upp till 7.5 inkomstbasbelopp ger framtida allmän pension. En alternativregel som utformas utifrån detta belopp anses som en skattemässig kodifiering som socialförsäkringssystemet ger.

Ett uttag på enbart 7 inkomstbasbelopp är emellertid under dagens regler som finns angående löneuttaget och anses vara otillräckligt enligt utredningsgruppen. Skulle man enbart ha 7 inkomstbasbelopp som gräns skulle det urholka kravet på att ägare med högre löner ska betala statlig inkomstskatt i tillräcklig omfattning. I utredningen bygger de därför på alternativregeln med att utöver kravet på 7 inkomstbasbelopp också kräva att det egna löneuttaget ska utgöra en viss del av den totala löneutbetalningen från företaget. Med denna utformning av löneunderlagsregeln kommer uttagskravet för den aktiva ägaren att ligga högre för ett företag med många anställda och hög lönesumma än för ett företag med färre anställda och samtidigt lägre lönekostnader.

Förslaget är att 5 procent av företagets lönesumma, inklusive lönerna till kvalificerade ägare, ska läggas till kravet på 7 inkomstbasbelopp för att alternativregeln ska bli komplett.

Den alternativa löneuttagsregeln innebär således att ägare med kvalificerade aktier måste ta ut ett eget löneuttag av minst 7 inkomstbasbelopp plus 5 procent av lönerna i företaget. Alternativregeln samordnas med det fasta kravet på ett eget löneuttag på minst 15 inkomstbasbelopp. Detta måste uppfyllas av de kvalificerade ägarna för att löneunderlaget ska få påverka årets gränsbelopp.

Beloppet på 15 inkomstbasbelopp utgör taket för hur stort det egna löneuttaget behöver var i stora fåmansföretag medan det i mindre fåmansföretag blir alternativregeln som styr hur stort löneuttaget ska vara för att löneunderlaget ska få utnyttjas av ägaren.

5.1.3 En kompletterande förenklingsregel

Utredarna vill göra det lättare för exempelvis nystartade eller små företag så att de inte behöver använda hela det komplicerade regelverk som finns för fåmansföretag. En utgångspunkt i rapporten är ju att reglerna ska bli lättare att tillämpa för företagen. Skäl som finns för att införa en förenklingsregel för de allra minsta företagen är att löneunderlagsregeln för en del företag har ett reducerat värde då kravet på eget löneuttag ligger för högt. Företagen kan alltså inte utnyttja fördelarna med löneunderlaget samtidigt som deras kapitalunderlag kanske är väldigt lågt i startfasen.

En kompletteringsregel är då ett sätt att lösa problemen för de nystartade eller små företag så att ett högre gränsbelopp kan komma till användning och ge skattelättnad i form av ett större belopp som kapitalbeskattas. I SOU 2002:52 presenterades det ett förslag om en kompletteringsregel som utredarna här bygger vidare på.⁴³

För att få använda den kompletterande förenklingsregeln ställs det samma krav som de grundläggande kvalifikationsreglerna, såsom att företaget måste vara ett fåmansföretag och att ägaren ska inneha kvalificerade andelar. Man bör även ta det i beaktande att förhoppningsvis kommer många företag att växa med tiden och därför bör regeln kunna fungera under växlande förhållanden för företagen.

En utgångspunkt som utredarna har använt för att komma fram till regelns belopp är situationen som gäller för de ägare som äger sitt företag med minst möjliga aktiekapital. Ett sådant företag kommer om de saknar anställda att ha ett gränsbelopp på 14 000 kr vid en statslåneränta på 5 procent. I rapporten anser man dock att det schablonmässiga beloppet ska ligga högre än 14 000 kr. De anser att en lämplig nivå istället är cirka 30 000 kr eller 75 procent av inkomstbasbeloppet.

Som ett alternativ till kapitalunderlaget och löneunderlagsregeln får därför en ägare till kvalificerade andelar använda ett belopp motsvarande 75 procent av inkomstbasbeloppet (cirka 30 000 kr) multiplicerat med ägarens andel i företaget som årets gränsbelopp. De tre utredarna menar att genom denna nivå på beloppet mildras tröskeleffekten av det löneuttagskrav som ställs för att man ska få utnyttja löneunderlaget.

Förenklingsregeln blir ett alternativt sätt att beräkna årets gränsbelopp och kommer främst att användas av ägarna till små fåmansföretag. Ägaren till företaget måste dock använda en och samma regel för hela sitt aktiekapital. Det är alltså inte möjligt att göra en uppdelning i förenklingsregeln och en i de normala bestämmelserna.

⁴³ SOU 2002:52 sid. 410-412.

Enligt rapporten kommer den maximala skattelättnaden att bli cirka 5 900 kr om man utnyttjar schablonbeloppet vid en marginalbeskattning på 57 procent jämfört med dagens regler.⁴⁴

5.1.4 20 procent skatt på utdelning och kapitalvinster

Utredarna föreslår att beskattningen av utdelning och kapitalvinsterna på kvalificerade andelar för fåmansföretagsägaren förändras genom att skatten sänks från dagens 30 procent till 20 procent. Det är emellertid endast sådan utdelning och kapitalvinst som ryms inom gränsbeloppet som ska omfattas av skattesänkningen. 20 procent är en rimlig nivå och ger ungefär samma effekt som dagens lättnadsregler. Den tekniska lösningen i skattesystemet blir att endast 2/3 av utdelningen eller kapitalvinsten motsvarande gränsbeloppet beskattas med 30 procent.

Förslaget innebär att nya marginalskalettrappor bildas. På utdelning blir skatteuttaget på en hög förvärvsinkomst 20 och 57 procent medan skattenivåerna för en kapitalinkomst blir 20, 57 och 30 procent. Att det kan bli 30 procent i skatt på kapitalvinsten följer av att utdelningen kan överstiga de 100 inkomstbasbelopp som får tjänstebeskattas, se 5.1.5.1. Överstigande belopp träffas då av normal 30 procentig kapitalskatt.

Förslaget på avskaffandet av lättnadsregeln, se 5.1.6, samt att det inte föreligger strikt proportionallitet vid beskattningen av vinster och förluster motiverar att man gör ytterliggare skattelättnader för kvalificerade andelar eller för företag med kvalificerade ägare.

5.1.5 Beskattning av kapitalvinst

Den nedsättning som finns enligt gällande regler att endast 50 procent av vinsten utöver gränsbeloppet beskattas i inkomstslaget tjänst ryms inte, med hänsyn till de förslag som lagts i rapporten, inom det offentligfinansiella utrymmet och kan inte försvaras utifrån likformighet eller legitimitetsskäl.

Med utgångsläge i kraven på legitimitet, likformighet, prevention och därtill förenkling så bör hela kapitalvinsten utöver det höjda gränsbeloppet beskattas i inkomstslaget tjänst upp till 100 inkomstbasbelopp. Beskattningen blir under dessa förhållanden på samma sätt som utdelningen beskattas i fåmansföretagen enligt gällande rätt.

Företag med flertalet anställda påverkas normalt inte av om 50 eller 100 procent av överskjutande kapitalvinst beskattas i inkomstslaget tjänst. För stora företag uppgår vinsten som redovisas i inkomstslaget tjänst till

⁴⁴ Rapporten Reformerad ägarbeskattning – Effektivitet, prevention och legitimitet sid. 56.

takbeloppet på 100 inkomstbasbelopp oberoende av om vinsten före denna begränsning beräknas som 50 eller 100 procent av vinsten.

Förslaget innebär alltså en skärpning av beskattningen om man jämför med dagens regler. För att inte beskattningen av hela den överskjutande kapitalvinsten upp till 100 inkomstbasbelopp i inkomstslaget tjänst ska bli för hög vid försäljning under åren 2006-2010, föreslår utredarna att det ska införas en särskild övergångsregel för företag som inte kan utnyttja den förmånliga löneunderlagsregeln under minst fem år. Regeln innebär att man under tidigare angivna år ska kunna beräkna sparade gränobelopp på ett särskilt sätt. Alternativsättet innebär att företagaren istället för det faktiskt sparade gränobeloppet vid beskattningsårets ingång får beräkna gränobeloppet enligt beskattningsårets regler för de fem beskattningsår som föregått avyttringsåret, med den fördelen att den utvidgade löneregeln kan tillämpas. Den begränsning som finns är att det är det aktuella beskattningsårets inkomstbasbelopp och statslåneränta som ska användas. Det ställs inte heller något krav på eget löneuttag för år 2005 eller tidigare.

5.1.5.1 Basbeloppsregeln

Gällande regel angående den del av kapitalvinsten vid avyttring av kvalificerade andelar som maximalt ska beskattas i inkomstslaget tjänst förändras inte avsevärt. Takbeloppet på 100 prisbasbelopp under avyttringsåret och de fem föregående beskattningsåren förändras endast på det sättet att den uttrycks i inkomstbasbelopp och blir då en 100 inkomstbasbeloppsregel med samma innehåll som gällande rätt. Genom denna justering kommer dock taket i basbeloppsregeln att höjas med 300 000 kr, enligt 2004 års pris och inkomstbasbelopp.

5.1.6 Lättnad i beskattningen

Utredarna kommer med förslaget att reglerna om viss skattefri utdelning och kapitalvinst på onoterade aktier ska avskaffas. En stor anledning till avskaffandet är att det anses önskvärt att olika slag av aktiebolag så långt som möjligt möter samma skatteregler. Att ge onoterade företag en särskild skattelättnad enbart för att de är onoterade riskerar att leda till en samhällsekonomisk ineffektiv fördelning av kapitalet. Skattelättnaden diskriminerar även företag som övergår till att bli noterade.

Lättnadsregeln är att anses som en lättnad i den ekonomiska dubbelbeskattningen av bolagsinkomster. Reglerna kan ses som en variant av de avräkningssystem som tidigare fanns i många av EU:s länder. Då detta system övergavs av EU länderna på grund av att de anses strida mot EG-fördragets regler om kapitalets fria rörlighet, framstår numera reglerna om lättnad i beskattningen för onoterade andelar som en internationellt udda konstruktion.

Utredarna menar att ett borttagande av lättnadsregeln i kombination med de skattelättnader som rapporten föreslår kommer att leda till en avsevärd förenkling av skattereglerna för ägarna till fåmansföretagen.

En sista motivering för att avskaffa lättnadsregeln är att den utvidgade löneunderlagsregeln ges ökad tyngd. En utvidgad löneunderlagsregel bör inte få effekt på lättnadsregeln vilket den får om man inte avskaffar lättnaden av utdelning och kapitalvinster. Alternativet att begränsa det utvidgade löneunderlaget i lättnadsregeln skall leda till att skattereglerna blir mer komplicerade, vilket inte är önskvärt.

5.1.7 Ny inträdesregel

Utredningsgruppen anser att dagens regler angående inträde inte ger ett materiellt tillfredsställande resultat. De menar att reglerna vid inträde i möjligaste mån ska jämställa ägare som varit passiva med ägare som under samma tid varit aktiva i sin verksamhet. De bedömer att det inte är rimligt att den tidigare passive ägaren kan få ett högre eller lägre utrymme för kapitalbeskattning än den aktive ägaren.

Utredarna föreslår en inträdesregel där man beräknar ett positivt eller ett negativt sparat gränsbelopp vid utgången av året före det år då andelen blir kvalificerad som om andelen varit kvalificerad under hela innehavstiden, dock längst fem år tillbaka. Beräkningen sker i enlighet med inträdelseårets skatteregler men inkomstbasbeloppet och statslåneräntan ska emellertid vara de som använts för kvalificerade andelar under respektive inkomstår.

När det gäller det lönebaserade utrymmet ska det endast beaktas om andelsägaren begär detta eftersom det kan vara svårt att ta fram uppgifter som är korrekta. I övrigt är regeln obligatorisk och andelsägaren är därför tvungen att ta hänsyn till sparat gränsbeloppet vid inträdet.

Den nya regeln kan bli komplicerad vid en beräkning lång tid tillbaka och skall därför inte göras för en längre period än fem år. Beräkningen ska ske för åren innan de nya reglerna träder ikraft och inkomstbasbeloppet används då för dessa år istället för prisbasbeloppet. Genom att det är inträdesårets regler som ska användas vid uträkningen blir det i praktiken endast frågan om tillämpning av samma regel retroaktivt för de tidigare åren. Utredarna anser att denna metod är den enda rimliga för att få till stånd en likvärdig behandling av de tidigare okvalificerade andelarna med de kvalificerade.

5.1.8 Huvudförslaget i rapporten

Som tidigare angetts innehåller rapporten två förslag, där alternativförslaget varit ute på remiss och är det som förmodligen kommer att leda till förändringar i fåmansföretagsreglerna. Huvudförslaget som arbetsgruppen färdigställt går utöver deras uppdrag, att reformera fåmansföretagsreglerna. Utredarna har i denna del presenterat ett förslag som är mer omfattande. Alternativförslaget bygger på huvudförslagets resonemang och endast på ett par punkter skiljer de sig åt.

I huvudförslaget utvidgas löneunderlagsregeln så att det till gränsbeloppet för en ägare till kvalificerade andelar får ett belopp läggas motsvarande 25 procent av totalt utbetalda löner från företaget och 25 procent av totalt utbetalda löner överstigande 60 inkomstbasbelopp. Detta är en skillnad på 5 procent upp i första samt ner 5 procent i andra jämfört med alternativförslaget. Även den regel om 10 basbelopp som avräknas från lönesumman ska slopas och hela lönesumman får användas vid beräkningen av årets gränsbelopp. I huvudförslaget är löneunderlaget fördelaktigare utformat än i alternativförslaget men samtidigt tar man bort skattelättnader i huvudförslaget som bevaras i alternativförslaget.

Utredarna vill ta bort det generella avdraget vid beräkning av socialavgifter som finns för fåmansföretag idag. Systemets syfte är att stimulera nyanställning och att uppmuntra egenföretagare. Arbetsgruppen anser att när den utvidgade löneunderlagsregeln införs är det inte ur preventionssynpunkt möjligt att införa denna regel samtidigt som nedsättningen av socialavgifter behålls.

De bedömer även att förmögenhetsskatten ska avskaffas då nuvarande skatt inte är rättvis. Förmögenhetsskatten har förändrats så att färre betalar skatten idag än tidigare. Exempelvis gäller det här personer som har likvärdig förmögenhet när den värderas till marknadsvärdet. Personerna kan ändå få betala olika belopp i förmögenhetsskatt beroende på hur förmögenheten är sammansatt. Det här beror på en rad undantag och att det finns olika värderingsregler i förmögenhetsbeskattningen. Utredarna anser samtidigt att förmögenhetsskatten är en kontrollmässig och administrativt svår skatt att kontrollera. En effektiv kontroll kan endast ske på svenska finansiella tillgångar och skulder. På grund av detta anser de att en slopning av skatten kommer att bidra till att kapitalet på den svenska marknaden ökar genom att skattens effektivitetshämmande inverkan försvinner. Tillväxtpotentialerna för svenska företag skulle även de öka vid ett avskaffande av förmögenhetsskatten enligt arbetsgruppen.

Regeringen har dock nyligen beslutat om att ta bort skatten på arv och gåvor och att avskaffa förmögenhetsskatten är inte aktuellt i nuläget, säger finansminister Pär Nuder.⁴⁵

⁴⁵ Pressmeddelande Finansdepartementet 26 januari 2005, Finansminister Per Nuder.

6 Effekterna på företaget

I detta avsnitt visas hur alternativförslaget påverkar ägarens utdelning och kapitalvinst från sitt företag. Studien visar hur skatten blir på utdelningen och kapitalvinsten enligt gällande regler samt hur den blir om de nya reglerna i alternativförslaget tillämpas. Utifrån uträkningen i studien framkommer det att ägaren gynnas av alternativförslaget om han tar utdelning från företaget jämfört med gällande regler. Han får en skattesänkning på 2 348 kr jämfört med om gällande rätt tillämpats. Angående kapitalvinsten går alternativförslaget i andra riktningen. Ägaren får här en kraftig skatteökning. Skatten blir hela 425 297 kr högre jämfört med gällande regler.

Beräkningen i studien sker med hjälp av företagets redovisade resultaträkning och då beskattningsåret är 2004 använder jag prisbasbeloppet och inkomstbasbeloppet för 2003 enligt gällande regler. Statslåneräntan är fastställd 2003-11-01. Siffrorna i uträkningarna är enligt följande:

Prisbasbeloppet: 38 600 kr.

Inkomstbasbeloppet: 40 900 kr.

Statslåneräntan: 4,71 %.

I beräkningen har jag inte tagit hänsyn till eventuell skattereduktion eller grundavdrag för ägaren i samband med hans deklaration. Jag har valt att visa hur det ser ut under ett år och eventuellt sparat gränobelopp påverkar påföljande års utdelning och skatteeffekten av denna tas inte upp i uträkningen. Beräkningen visar klart o tydligt hur beskattningen sker enligt gällande regler och hur beskattning utfaller för ägaren om förslaget införs.

I utdelningsexemplet har jag antagit att ägaren tar ut överutdelningen och kommer därför att beskattas i inkomstslaget tjänst för detta belopp. För att åskådliggöra hur den totala beskattningen ser ut lägger jag samman årets utdelning med ägarens lön och beräknar sen skatten på summan. Jag förutsätter att ägaren tar ut oförändrad lön för 2004 jämfört med 2003.

I kapitalvinstexemplet säljer ägaren hela sitt aktiebolag för 6 000 000 kr år 2005 och tar ingen utdelning under år 2004. Han kan då tillgodoräkna sig gränobeloppet och höja sitt kapitalbeskattade utrymme för avyttringsåret, 57 kap. 10 och 12 §§ IL.

Företaget som används i studien är ett aktivt företag som bedriver sin verksamhet inom livsmedelsbranschen. Bolaget är ett fåmansföretag med en ägare och hade i snitt 11 personer anställda under år 2003 och 2004. Bland de anställda är två, inklusive ägaren, heltidsanställda samtidigt som de andra är deltidsanställda. Verksamheten bedrivs under hela året men omsättningen är störst under sommaren.

6.1 Beskattning av utdelningen enligt gällande regler

Förutsättningar:

Kapitalunderlag: 100 000 kr.

Total lön till anställda, utan ägarens lön: 1 796 658 kr.

Total lön till ägaren: 326 796 kr.

Årets vinst efter skatt: 244 727 kr som är utdelningsbar.

Ägaren tar ut lön som överstiger 120 % av den högst avlönade anställda och får därmed utnyttja löneunderlagsregeln enligt gällande regler i 43 kap. 12-16 §§ IL.

Beskattning för 2004:

Gränsbeloppet på kapitalunderlaget blir 11.71 % (7 % + statslåneräntan på 4.71 %) x 100 000 kr = 11 710 kr.

Gränsbeloppet på löneunderlaget är 1 796 658 kr – 386 000 kr (10 prisbasbelopp) = 1 410 658 kr x 11.71 % = 165 188 kr.

Årets gränsbelopp enligt 57 kap IL blir totalt 176 898 kr.

Av årets gränsbelopp är en del skattefri enligt lättnadsreglerna i 43 kap IL. Skattefri utdelning är 70 % x 4.71 % x 100 000 (kapitalunderlaget) + 1 410 658 (löneunderlaget minus 10 prisbasbelopp) = 49 806 kr.

Skatt på årets använda gränsbelopp är 176 898 kr – 49 806 kr = 127 092 kr x 30 % = 38 128 kr.

Sammanfattning av ovan:

Förutsättning	
Kapitalunderlag	100 000 kr
Total lön till anställda, utan ägarens lön	1 796 658 kr
Total lön till ägaren	326 796 kr
Årets vinst efter skatt, som är utdelningsbar	244 727 kr
Gränsbelopp och skatt	
Gränsbelopp på kapitalunderlaget	11 710 kr
Gränsbelopp på löneunderlaget	165 188 kr
Årets gränsbelopp	176 898 kr
Skattefri utdelning	49 806 kr
Skatt på årets använda gränsbelopp	38 128 kr
Kvar av utdelningen att beskatta i tjänst	67 829 kr

Eftersom vinsten är större än gränsbeloppet tar ägaren ut resterande vinst som överutdelning och beskattar denna tillsammans med sin lön (ägaren tar ut lika stor lön för år 2004) i inkomstslaget tjänst enligt följande.

$67\,829\text{ kr} + 326\,796\text{ kr (lön till ägaren)} = 394\,625\text{ kr}$ att betala skatt på.

Ägaren kommer att betala kommunal samt statlig skatt då beloppet överstiger skiktgränsen, 2005 års taxering, för statligskatt enligt 65 kap 5 § IL.

Kommunal skatt på 30.62 % (kommun där ägaren är skriven) x 291 800 kr = 89 349 kr.

Statlig skatt på 50.62 % x 102 825 kr = 52 050 kr, + 200 kr som alla betalar i statlig skatt = 141 599 kr.

Det totala skatteuttaget för ägaren blir, enligt gällande regler i IL, 38 128 kr + 141 599 kr = 179 727 kr.

Ägaren har kvar 391 796 kr av utdelningen och lönen som totalt är 571 523 kr och som utgörs av utdelningen på 244 727 kr och lönen på 326 796 kr.

6.2 Beskattning av utdelningen enligt alternativförslaget

Förutsättningar:

Kapitalunderlag: 100 000 kr.

Total lön till anställda, utan ägarens lön: 1 796 658 kr.

Total lön till ägaren: 395 929 kr.

Årets vinst efter skatt: 175 594 kr som är utdelningsbar.

I detta exempel förutsätter jag att ägaren höjer sin lön så att han kan utnyttja löneunderlaget. Samtidigt som han höjer sin lön minskar årets vinst med samma belopp. Han tar ut en lön som är minst 7 inkomstbasbelopp plus 5 procent av den totala lönesumman, inklusive sin egen lön, året före beskattningsåret. Lönen som ägaren måste ta ut blir då 395 929 kr.

Formeln för denna uträkning blir $7 \times 40\,900 + 5\% \times (1\,796\,658 + X) = X$

Där X blir 395 929 kr.

Beskattning för 2004:

Gränsbeloppet på kapitalunderlaget blir 13.71 % (9 % enligt förslaget + statslåneräntan på 4.71 %) x 100 000 kr = 13 710 kr.

Gränsbeloppet på löneunderlaget är 1 796 658 kr + 395 929 kr (då kvalificerade ägarens lön får medräknas i det nya förslaget) – 409 000 kr (10 inkomstbasbelopp) x 20 % (enligt förslaget då lönesumman är under 60 inkomstbasbelopp) = 356 717 kr.

Årets gränsbelopp enligt alternativförslaget blir totalt 370 427 kr.

Ingen skattefri del utgår enligt 43 kap. IL då man föreslår att lättningen i beskattningen för onoterade andelar avskaffas.

Skatt på årets använda gränsbelopp blir 175 594 kr (då utdelningen är mindre än gränsbeloppet) x 20 % (enligt förslaget ska belopp upp till gränsbeloppet beskattas med 20 %) = 35 119 kr.

Enligt alternativförslaget beskattas vinsten tekniskt så att 2/3 av utdelningen motsvarande gränsbeloppet beskattas med 30 % = 2/3 x 175 594 kr x 30 % = 35 119 kr.

Sammanfattning av ovan:

Förutsättning	
Kapitalunderlag	100 000 kr
Total lön till anställda, utan ägarens lön	1 796 658 kr
Total lön till ägaren	395 929 kr
Årets vinst efter skatt, som är utdelningsbar	175 594 kr
Gränsbelopp och skatt	
Gränsbelopp på kapitalunderlaget	13 710 kr
Gränsbelopp på löneunderlaget	356 717 kr
Årets gränsbelopp	370 427 kr
Skattefri utdelning	0 kr
Skatt på årets använda gränsbelopp	35 119 kr
Kvar av utdelningen att beskatta i tjänst	0 kr
Sparad del av årets gränsbelopp	194 833 kr

Ingen överutdelning sker i detta läge då gränsbeloppet blir klart högre än vinsten. Det sparade gränsbeloppet förs vidare till nästa beskattningsår och uppräknas med 3 procent plus statslåneräntan. Det sparade gränsbeloppet är ett värde för kommande år.

Ägaren ska beskattas för sin högre lön i inkomstslaget tjänst, dock utan någon överutdelning (ägaren tar ut lika stor lön för år 2004).

395 929 kr (lön till ägaren).

Ägaren kommer även här att betala kommunal samt statlig skatt då beloppet överstiger skiktgränsen, 2005 års taxering, för statligskatt enligt 65 kap 5 § IL.

Kommunal skatt på 30.62 % (kommun där ägaren är skriven) x 291 800 kr = 89 349 kr.

Statlig skatt på 50.62 % x 104 129 kr = 52 710 kr, + 200 kr som alla betalar i statlig skatt = 142 259 kr.

Det totala skatteuttaget för ägaren blir, enligt alternativförslaget, 35 119 kr + 142 259 kr = 177 378 kr.

Ägaren har kvar 394 145 kr av utdelningen och lönen som totalt är 571 523 kr och som utgörs av utdelningen på 175 594 kr och lönen på 395 929 kr.

Skillnaden i beskattning av utdelningen mellan gällande rätt och alternativförslaget blir således 179 727 kr – 177 378 = 2 348 kr.

Ägaren i den här studien kommer att tjäna 2 348 kr om alternativförslaget införs och förutsättningarna är de samma som jag angett i uträkningarna.

6.3 Beskattning av kapitalvinsten enligt gällande regler

Förutsättningarna är likadana som i utdelningsexemplet men med den skillnaden att ägaren istället avyttrar hela företaget för 6 000 000 kr år 2005. Han kan tillgodoräkna sig gränsbeloppet och lättnadsbeloppet vid kapitalvinstbeskattningen enligt reglerna i 57 kap IL, då han inte tar ut någon utdelning för 2004. På en kapitalvinst skall 50 procent av den andel som överstiger det sparade utdelningsutrymmet tas upp i inkomstslaget tjänst och resterande i kapital.

Gränsbeloppet och lättnadsbeloppet för 2004 var enligt följande:

Gränsbeloppet på kapitalunderlaget är 11.71 % (7 % + statslåneräntan på 4.71 %) x 100 000 kr = 11 710 kr.

Gränsbeloppet på löneunderlaget är 1 796 658 kr – 386 000 kr (10 prisbasbelopp) = 1 410 658 kr x 11.71 % = 165 188 kr.

2004 års gränsbelopp blev totalt 176 898 kr.

Av gränsbeloppet är en del skattefri enligt lättnadsreglerna i 43 kap IL. Lättnadsbeloppet är 49 806 kr.

Vid en försäljning på 6 000 000 kr får ägaren en beskattning av vinsten både i inkomstslaget tjänst och kapital och skatten på försäljningen kommer att fördela sig i enlighet med nedanstående.

I inkomstslaget tjänst:

6 000 000 kr - 1 410 658 kr (löneunderlaget) - 100 000 kr (kapitalunderlaget) - 176 898 kr (sparad utdelning) = 4 312 444 kr, varav i tjänst 50 procent, d.v.s. 2 156 222 kr som beskattas med kommunal och statlig skatt enligt 65 kap.3 och 5 §§ IL.

I tjänst blir det att 2 156 222 kr beskattas enligt 2005 års skiktgränser, 2006 års taxering i enlighet med följande:

Kommunalskatt: $30.62\% \times 298\,600 \text{ kr} = 91\,431 \text{ kr}$.

Statlig skatt 20 procent: $50.62\% \times 151\,900 \text{ kr} = 76\,892 \text{ kr}$.

Statlig skatt 25 procent: $55.62\% \times 1\,705\,722 \text{ kr} = 948\,723 \text{ kr}$.

Plus 200 kr som alla betalar i statlig skatt = 1 117 246 kr skatt i inkomstslaget tjänst.

I inkomstslaget kapital:

6 000 000 kr - 100 000 kr (anskaffningskostnad) - 2 156 222 kr (i tjänst) = 3 743 778 kr.

I kapital beskattas således 3 743 778 kr - 49 806 kr (lätnadsbeloppet som är skattefritt) = 3 693 972 kr.

I inkomstslaget kapital blir skatten $3\,693\,972 \times 30\% = 1\,108\,192 \text{ kr}$.

Total skatt på försäljningen av företaget enligt gällande regler blir, $1\,117\,246 \text{ kr} + 1\,108\,192 \text{ kr} = 2\,225\,438 \text{ kr}$ i skatt och vinsten efter skatt blir följaktligen 3 674 562 kr.

6.4 Beskattning av kapitalvinsten enligt alternativförslaget

Enligt förslaget ska vinsten som överstiger det sparade gränobeloppet beskattas helt i inkomstslaget tjänst. Den delning i kapital och tjänst som görs enligt gällande rätt försvinner. Detta är en skatteskärpning som lindras med en särskild övergångsregel.

Vid en försäljning kan ägaren beräkna gränobeloppet med hjälp av avyttringsårets regler (förslagets regler) för de fem beskattningsår som föregått avyttringsåret. Det är dock de aktuella beskattningsårens inkomstbasbelopp och statslåneränta som ska användas vid beräkningen. Se 5.1.5 där jag förklarat regeln.

För att beräkna gränsbeloppet fem beskattningsår tillbaka i tiden används företagets resultat för dessa år. Samt uppges företagets respektive årsvinst. Företagets faktiska utdelning till ägaren under dessa år har utgjorts av det belopp som varje år varit gränsbeloppet även om vinsten varit högre än detta belopp. Resterande vinst har stannat kvar eller använts i företaget.

Följande siffror har redovisats från företaget under 1999-2004. Även respektive års statslåneränta och inkomstbasbelopp för uträkningen anges.

År	2004	2003	2002	2001	2000
Vinst	244 727 kr	226 998 kr	222 360 kr	210 904 kr	212 126 kr
Utdelning	0 kr	133 170 kr	131 342 kr	130 226 kr	139 204 kr
År	2003	2002	2001	2000	1999
Lön till anställda	1 796 658 kr	1 630 979 kr	1 590 347 kr	1 560 497 kr	1 580 978 kr
Lön till ägare	395 929 kr	339 000 kr	326 420 kr	310 040 kr	312 120 kr
Statslåneränta	4.71 %	4.85 %	4.94 %	5.06 %	5.57 %
Inkomstbasbelopp	40 900 kr	38 800 kr	37 700 kr	37 300 kr	37 200 kr

För att fastställa gränsbeloppet enligt övergångsregeln används följande uträkning:

År 2000:

Gränsbelopp på kapital: $100\,000\text{ kr} \times 9\% + 5.57\% = 14\,570\text{ kr}$

Gränsbelopp på löneunderlaget: $1\,580\,978\text{ kr} + 312\,120\text{ kr} - 372\,000\text{ kr} \times 20\% = 304\,220\text{ kr}$

Totalt gränsbelopp: $14\,570\text{ kr} + 304\,220\text{ kr} = 318\,790\text{ kr}$

Sparat gränsbelopp: $318\,790\text{ kr} - 139\,204\text{ kr} = 179\,586\text{ kr}$

År 2001:

Ingående gränsbelopp uppräknas: $179\,586\text{ kr} \times 3\% + 5.06\% = 194\,061\text{ kr}$

Gränsbelopp på kapital: $100\,000\text{ kr} \times 9\% + 5.06\% = 14\,060\text{ kr}$

Gränsbelopp på löneunderlaget: $1\,560\,497\text{ kr} + 310\,040\text{ kr} - 373\,000\text{ kr} \times 20\% = 299\,507\text{ kr}$

Totalt gränsbelopp: $194\,061\text{ kr} + 14\,060\text{ kr} + 299\,507\text{ kr} = 507\,628\text{ kr}$

Sparat gränsbelopp: $507\,628\text{ kr} - 130\,226 = 377\,402\text{ kr}$

År 2002:

Ingående gränsbelopp uppräknas: $377\,402 \times 3\% + 4.94\% = 407\,368\text{ kr}$

Gränsbelopp på kapital: $100\,000\text{ kr} \times 9\% + 4.94\% = 13\,940\text{ kr}$

Gränsbelopp på löneunderlaget: $1\,590\,347\text{ kr} + 326\,420\text{ kr} - 377\,000\text{ kr} \times 20\% = 307\,953\text{ kr}$

Totalt gränsbelopp: $407\,368\text{ kr} + 13\,940\text{ kr} + 307\,953\text{ kr} = 729\,261\text{ kr}$

Sparat gränsbelopp: $729\,261\text{ kr} - 131\,342\text{ kr} = 597\,919\text{ kr}$

År 2003:

Ingående gränsbelopp uppräknas: $597\,919 \text{ kr} \times 3\% + 4.85\% = 644\,856 \text{ kr}$

Gränsbelopp på kapital: $100\,000 \text{ kr} \times 9\% + 4.85\% = 13\,850 \text{ kr}$

Gränsbelopp på löneunderlaget: $1\,630\,979 \text{ kr} + 339\,000 \text{ kr} - 388\,000 \text{ kr} \times 20\% = 316\,396 \text{ kr}$

Totalt gränsbelopp: $644\,856 \text{ kr} + 13\,850 \text{ kr} + 316\,396 \text{ kr} = 975\,102 \text{ kr}$

Sparat gränsbelopp: $975\,102 \text{ kr} - 133\,170 \text{ kr} = 841\,932 \text{ kr}$

År 2004:

Ingående gränsbelopp uppräknas: $841\,932 \text{ kr} \times 3\% + 4.71\% = 906\,845 \text{ kr}$

Gränsbelopp på kapital: $100\,000 \text{ kr} \times 9\% + 4.71\% = 13\,710 \text{ kr}$

Gränsbelopp på löneunderlaget: $1\,796\,658 \text{ kr} + 395\,929 \text{ kr} - 409\,000 \text{ kr} \times 20\% = 356\,717 \text{ kr}$

Totalt gränsbelopp $906\,845 \text{ kr} + 13\,710 \text{ kr} + 356\,717 \text{ kr} = 1\,277\,272 \text{ kr}$

I alternativförslaget föreskrivs det att om en andel avyttras före det att utdelning skett under året skall det från föregående år sparade gränsbelopp uppräknas med statslåneräntan plus tre procentenheter, 57 kap. 15 § 2st. IL. I förslagets 57 kap.11 § står det att det är statslåneräntan vid utgången av november året före beskattningsåret som ska användas. I detta fall statslåneräntan vid utgången av november 2004 som är 3.95 %.

År 2005:

$1\,277\,272 \text{ kr} \times 3\% + 3.95\% = 1\,366\,042 \text{ kr}$ som gränsbelopp och kan utnyttjas vid försäljningen av företaget.

Ägaren säljer företaget år 2005 för samma summa som i föregående räkneexempel, det vill säga 6 000 000 kr. Han kommer att beskattas efter alternativförslaget enligt följande:

I övergångsbestämmelserna anges det att om det finns sparat lättnadsbelopp vid beskattningsårets utgång får detta överföras till kommande beskattningsår och utnyttjas fram till år 2010. Av en kapitalvinst som uppkommer fram till 2010 skall ett belopp tas upp bara till den del det överstiger det sparade lättnadsutrymmet. Enligt gällande regler så fick ägaren ett sparat lättnadsutrymme för 2004 på 49 806 kr. Ägaren får då utnyttja detta belopp detta år tack vare övergångsregeln.

Inom gränsbeloppet beskattas han med 20 % skatt enligt:

$1\,366\,042 \text{ kr} - 49\,806 \text{ kr}$ (lättnadsbeloppet) $= 1\,316\,236 \text{ kr} \times 20\%$ i skatt = 263 247 kr i skatt.

Teknisk beskattning enligt alternativförslaget är att 2/3 av gränsbeloppet beskattas med 30 % $= 2/3 \times 1\,316\,236 \text{ kr} \times 30\% = 263\,247 \text{ kr}$.

I tjänst kommer ägaren att beskattas enligt följande:

$6\,000\,000 \text{ kr} - 100\,000 \text{ kr}$ (anskaffningskostnad) $- 1\,366\,042 \text{ kr}$ (gränsbeloppet) $= 4\,533\,958 \text{ kr}$.

I det nya förslaget finns begränsningen att en kapitalvinst inte skall tas upp i inkomstslaget tjänst till den del den överstiger 100 inkomstbasbelopp under avyttringsåret eller de fem föregående beskattningsåren. Det är inkomstbasbeloppet som gäller för avyttringsåret som bestämmer summan, i förslaget 57 kap. 22 § IL.

Inkomstbasbeloppet för 2005 är 43 300. Alltså ska belopp över 4 330 000 kr beskattas i inkomstslaget kapital enligt de nya förslaget.

Beskattningen i tjänst fördelar sig då enligt 2005 års skiktgränser, 2006 års taxering i enlighet med följande:

Kommunalskatt: $30.62 \% \times 298\,600 \text{ kr} = 91\,431 \text{ kr}$.

Statlig skatt 20 procent: $50.62 \% \times 151\,900 \text{ kr} = 76\,892 \text{ kr}$.

Statlig skatt 25 procent: $55.62 \% \times 3\,879\,500 \text{ kr} = 2\,157\,778 \text{ kr}$.

+ 200 kr som alla betalar i statlig skatt = 2 326 301 kr skatt i inkomstslaget tjänst.

I kapital beskattas resterande 203 958 kr ($4\,533\,958 \text{ kr} - 4\,330\,000 \text{ kr}$) av försäljningen med 30 % då det endast är belopp inom gränsbeloppet som beskattas med 20 %.

$203\,958 \text{ kr} \times 30 \% = 61\,187 \text{ kr}$

Total skatt på försäljningen av företaget enligt alternativförslaget blir därför, $263\,247 \text{ kr} + 2\,326\,301 \text{ kr} + 61\,187 \text{ kr} = 2\,650\,735 \text{ kr}$ och vinsten efter skatt blir följaktligen 3 249 265 kr.

Skillnaden i beskattningen av kapitalvinsten mellan gällande rätt och alternativförslaget blir $2\,225\,438 \text{ kr} - 2\,650\,735 \text{ kr} = -425\,297 \text{ kr}$ efter skatt.

Ägaren i denna studie kommer att förlora 425 297 kr om alternativförslaget införs och förutsättningarna är de samma som jag angett i uträkningarna.

7 Remissyttrande

Reaktionerna från olika grupper i samhället angående rapporten har varit många. Näringslivets Skattedelegation (NSD) som representerar bland annat Svenskt Näringsliv, Svensk Industriförening och Stockholms Handelskammare har i sitt remissyttrande kommit med följande uttalande om förslaget.

Skatteuttaget för små och medelstora företag anses vara för högt och dessa skatter kan inte anses vara legitima. Utredarnas förslag angående kapitalvinsterna innebär en skatthöjning och är inte acceptabel. Den fortsatta komplexiteten i förslaget kan leda till ett ökat legitimitetsproblem.

Förslaget är tillväxtinriktat för de företag som anställer, vilket är bra. De välkomnar det utökade lönebaserade gränsbeloppet och menar att detta bör införas omgående. Däremot är förslaget alldeles för restriktivt för kapitalintensiva företag. Likaså är det alldeles för komplicerat för de små företagen och utan ytterligare förbättringar är förslaget otillräckligt anser NSD.

De finner även att det egna löneuttaget blir för stort jämfört med gällande bestämmelser. En del ägare behöver höja sina löner med hela 65 procent för att kunna tillgodogöra sig det nya löneunderlaget. Problemen blir tydligast i företag med flera delägare. Det maximala kravet på eget löneuttag borde därför hållas oförändrat enligt dagens regler på 10 basbelopp.

Förenklingsregeln i förslaget är otillräcklig och basbeloppet måste höjas enligt NSD. De menar att om schablonbeloppet höjs till 2 basbelopp istället för till 75 procent av inkomstbasbeloppet kommer ägare till nästan 90 procent av alla företag att kunna utnyttja förenklingsregeln istället för de krångliga fåmansföretagsreglerna.

I stort uttrycker NSD en negativ syn på förslaget och menar att förslaget inte är tillräckligt för landets småföretagare.⁴⁶

Det återstår att se om remissvaret kommer att påverka lagförslaget som troligtvis kommer någon gång under året.

⁴⁶ Näringslivets Skattedelegation, Remissyttrande Fi 2005/522, 30 mars 2005.

8 Analys och diskussion av förslaget

I denna del av uppsatsen kommenteras uträkningarna och det analyseras om förslaget är gynnsammare för företagaren i studien eller inte. I kapitlet utvärderas förslaget utifrån ägarens perspektiv, vilket innebär att han eftersträvar så enkla regler och låg skatt som möjligt. Jag analyserar om förslaget leder till den förenkling som utredarna strävar efter. Till detta diskuterar jag övriga frågor kring förslaget.

8.1 Utdelningen

Införs reglerna angående utdelningen kommer ägaren till företaget i denna studie inte att påverkas mycket första året avseende skatten. Han kommer att sänka sin skatt med drygt 2 300 kr jämfört med om gällande regler tillämpas, vilket framgår av uträkningen i 6.1 och 6.2. Den relativt låga skillnaden i beskattningen beror på att ägaren inte har en så stor vinst som det nya gränsbeloppet blir utan han kan endast utnyttja en mindre del för årets beskattning. Ägaren får en lägre vinst i sitt företag enligt förslaget då det krävs en klart högre lön för att kunna utnyttja löneunderlaget fullt ut. Denna situation att vinsten blir lägre gör att skatten blir likvärdig i de båda systemen. Ägaren får en klart högre lön och därmed en högre beskattning i inkomstslaget tjänst i alternativförslaget jämfört med gällande regler. Det här även om han tar ut överutdelningen i inkomstslaget tjänst enligt gällande regler. Innehavaren till företaget påverkas därför inte speciellt mycket skattemässigt av ett högre gränsbelopp det första året.

Han får däremot ett högt sparat gränsbelopp för kommande beskattningsår. Då detta belopp räknas upp med 3 procent plus statslåneräntan kommer det vid nästa beskattningsår att finnas ett högt ingående gränsbelopp att utnyttja. Det ingående gränsbeloppet blir högre med förslaget jämfört med gällande regler. Har företaget en bra utveckling och det genererar mer vinst kommer ägaren att kunna öka sin utdelning och dra fördel av det högre gränsbeloppet och på så sätt få större utdelning i inkomstslaget kapital jämfört med gällande regler. Detta tack vare att varje års gränsbelopp kommer att öka jämfört med nuvarande system. Det här är dock under förutsättningen att vinsten i företaget ökar vilket inte är en självklarhet för alla småföretag.

Alternativförslagets regler riktar mer in sig på ägare till större företag som redan har en hög lönesumma och höga vinster i sin verksamhet och som idag får en hård beskattning för sina utdelningar. Här kommer de nya reglerna att bli bra mycket fördelaktigare i förhållande till gällande regler. Ägarna till dessa företag kan utan problem ta ut mer utdelning med hjälp av det nya fördelaktigare löneunderlaget och det högre gränsbeloppet.

Det blir däremot svårare för innehavarna till riktigt små företag eller som i denna studie, mellanstora företag. Ett ökat gränsbelopp innebär inte automatiskt en ökad utdelning i inkomstslaget kapital utan företaget måste öka sin vinst markant för att detta ska kunna användas. Gränsbeloppet blir istället ett framtida belopp som kan utnyttjas vid avyttring av företaget.

Den planerade avskaffningen av skattefri utdelning gör att ägaren i undersökningen förlorar drygt 49 000 kr i skattefri utdelning. Ägaren kompenseras dock i förslaget med hjälp av den ökade löneunderlagsregeln och den sänkta skatten inom gränsbeloppet. Resultatet blir likvärdigt men med en lite skattesänkning för ägaren i undersökningen.

Förändringarna i löneunderlagsregeln är nog den största förändringen för ägaren i studien. Ägaren får den fördelen att eget löneuttag får medräknas i lönesumman vilket tidigare inte varit tillåtet. Han får även lägga 20 procent av lönesumman till sitt gränsbelopp när han uppfyller regeln om eget löneuttag. I studien är det här den stora ökningen av gränsbeloppet sker. För företag med mer än 60 inkomstbasbelopp i lönesumma varje år höjs löneunderlaget ytterligare, vilket möjliggör större utdelning i kapital. Gränsbeloppet blir mycket högre enligt alternativförslaget jämfört med gällande regler.

Problem kommer att uppstå för de ägare som idag ligger på gränsen vad det gäller eget löneuttag för att få utnyttja löneunderlaget i beräkningen av gränsbeloppet. Kan inte ägaren höja sitt eget löneuttag till 7 inkomstbasbelopp plus 5 procent av den totala lönesumman får han inte utnyttja löneunderlaget utan endast den kompletterande förenklingsregeln. Denna situation kan uppstå då vinsten blir lägre än det belopp som han måste höja sitt eget löneuttag med. Det här innebär att han går miste om ett högt gränsbelopp enligt gällande system och istället får ägaren ett lågt gränsbelopp enligt förenklingsregeln i alternativförslaget. Med andra ord sker en försämring för många företagsägare. För de flesta ägare bör alternativförslaget emellertid innebära ett ökat gränsbelopp och en minskad beskattning av utdelningen från företaget.

Angående förenklingen så lyckas inte utredarna särskilt väl enligt min åsikt. Gränsbeloppet beräknas på likvärdigt sätt både i förslaget och i gällande rätt men med den skillnaden att det krävs två beräkningar i alternativförslaget för att räkna ut årets gränsbelopp. Det införs nu en uppräkningsränta för att räkna upp det sparade gränsbeloppet och en klyvningsränta för att beräkna årets gränsbelopp. Man har även olika procentenheter för de bägge räntorna. I gällande regler görs det i samma uträkning och med samma ränta. Detta kan leda till ytterligare svårigheter för den enskilde företagaren att fastställa sitt gränsbelopp för beskattningsåret.

En liten förenkling i det nya förslaget är att de kvalificerade ägarnas löner får medräknas i lönesumman men samtidigt skall man dra av 10 inkomstbasbelopp. En förändring som gör att beloppet justeras ner, är att det prisbasbelopp som används vid uträkningarna idag ersätts med

inkomstbasbelopp. Inkomstbasbeloppet är något högre och leder till att en högre summa dras bort vid 10 basbeloppsspärren. Dessutom så får 20 eller 50 procent av lönesumman läggas till gränsbeloppet, detta beroende på hur hög lönesumman är i företaget. En uträkning som är minst lika komplicerad som dagens regler.

En sak som gör de nya reglerna om eget löneuttag svåra är att den egna lönen ska räknas in i den summan som ska användas vid löneunderlaget. Ägaren lön måste vara högre än 7 inkomstbasbelopp plus 5 procent av företagets lönesumma inklusive hans egen lön för att han ska få använda löneunderlaget vid uträkningen av gränsbeloppet. Som jag visar i uträkningen i 6.2 krävs det en ekvation för att denna uträkning ska bli korrekt. I gällande regler är uträkningen mycket enklare då det är 120 procent av den högst avlönade anställda eller 10 prisbasbelopp som ligger till grund för hur högt ägarens eget löneuttag måste vara för att få utnyttja löneunderlaget.

Förenklingen av systemet för småföretagarna blir inte direkt stora utan systemet byter endast uträkningssätt och de komplicerade beräkningarna finns fortfarande kvar. En lösning för att få bort problemen och enligt ägarna den orättvisa beskattningen kan vara att den aktive ägaren måste ta ut en marknadsmässig lön under året från sitt företag för att han inte ska träffas av reglerna om utdelning i 57 kap. IL. Denna marknadsmässiga lön kan fastställas på samma sätt som i dagens krav på eget löneuttag för att få tillgodoräkna sig löneunderlagsregeln. Man kan exempelvis bestämma att den aktive ägaren måste ta ut ett visst antal prisbasbelopp plus en bestämd procentsats av den löneunderlagsgrundande ersättning som arbetstagarna får under året som lön. Ett annat sätt att fastställa den marknadsmässiga lönen kan vara att se vad personer i chefsställning i de statliga bolagen har i lön och göra en jämförelse där emellan. Härmed kan den aktive ägaren visa att han tagit ut en tillräcklig hög lön som beskattats i tjänst. Han kan senare ta ut utdelning och endast få denna beskattad i inkomstslaget kapital. Problemet kan dock bli att verkligen fastställa en marknadsmässig lön. Systemet kan bli mer rättvist om detta görs jämfört med nuvarande system. Beskattningen härav blir precis på samma sätt som för personerna som äger aktier i ett marknadsnoterat företag eller i ett företag som inte är ett fåmansföretag. På detta vis upprätthåller man neutraliteten i skattesystemet. Man borde inte beskattas olika på grund av att man arbetar eller inte i sitt företag om man kan visa att man tar ut en tillräckligt hög lön som beskattas i inkomstslaget tjänst.

En annan förenkling av reglerna kan vara att de riktigt stora företagen med många anställda och en hög lönesumma, som nu gynnas och i vissa fall inte träffas av beskattningen i tjänst, helt utesluts från framtida fåmansföretagsregler och beskattas enligt allmänna regler istället. Problemet blir dock hur en sådan lagreglering ska ske. Ett sätt kan vara att företaget efter ett antal år helt slipper reglerna angående utdelning och kapitalbeskattningen, trots att det fortfarande är ett fåmansföretag enligt bestämmelserna.

8.2 Kapitalvinsten

Det är här den stora skillnaden mellan gällande regler och alternativförslaget kommer för ägaren i den här studien. Enligt gällande regler sker en uppdelning av kapitalvinsten i en tjänstebesättning och en kapitalbesättning. Den här klyvningen plus den sparade utdelningen och det sparade lättnadsutrymmet gör att företagsägaren får en mindre del i tjänst och huvuddelen beskattas i inkomstslaget kapital. Ägaren får härmed en större del av vinsten som beskattas med 30 procent än med den högre marginals-katten i inkomstslaget tjänst.

I det nya förslaget får ägaren endast beskatta belopp upp till gränsbeloppet i inkomstslaget kapital medan resterande beskattas i inkomstslaget tjänst. Ägaren får beräkna sitt gränsbelopp fem år tillbaka enligt beskattningsårets regler för att de nya reglerna inte ska slå för hårt. På detta sett får han ett högt gränsbelopp på hela 1 366 042 kr. I och med övergångsregeln får han även tillgodoräkna sig sitt sparade lättnadsutrymme och sänker sin kapitalbesättning. Lättnaden minskar beskattningen till viss del men ägaren får en stor beskattning i inkomstslaget tjänst om de nya reglerna införs.

Tillämpas alternativförslagets regler i studien slår han i taket på 100 inkomstbasbelopp i inkomstslaget tjänst då vinsten är större än 4 330 000 kr. Resterande belopp beskattas som vanlig kapitalvinst med 30 procent. Om det nya förslaget införs kommer ägaren till fåmansföretaget att beskattas mer i inkomstslaget tjänst för sina kapitalvinster. Samtidigt når han takbeloppet i basbeloppsregeln snabbare och på så sätt blir det även beskattning med 30 procent i kapital på vinsten.

I studien förlorar ägaren på att det nya alternativförslaget införs. Han får en skatteökning på drygt 425 000 kr, vilket är mycket för en småföretagare, när han säljer sitt företag. Ändå används övergångsregeln som gör att man kan beräkna gränsbeloppet fem år tillbaks i tiden med föreslagna regler. Skulle inte övergångsregeln ha använts hade skatteökningen varit avsevärt högre. Han får till och med utnyttja det sparade lättnadsutrymmet som finns enligt gällande rätt. Hade ägaren i studien inte ha fått det skulle skatteökningen ha blivit ytterligare 9 961 kr ($49\,806 \times 20\%$ i skatt). Likväl blir skillnaden stor mellan gällande regler och alternativförslaget.

Nu när man ändrar reglerna för fåmansföretagsägarnas kapitalvinster kommer det att missgynna ägare som avyttrar sina företag och gör mindre kapitalvinster. Vinster som inte kommer upp i takbeloppet enligt 100 inkomstbasbeloppsregeln. För stora företag med många anställda och stora vinster som slår i taket oberoende om vinsten före denna begränsning beräknas som 50 eller 100 procent av vinsten påverkas normalt inte av regeländringarna. Men för mindre företag slår de nya reglerna hårt då större beskattning sker i tjänst jämfört med gällande regler. Ett konkret exempel visas i studien där ägaren förlorar nästan en halv miljon kronor.

Alternativförslaget gynnar i denna del de ägare som har många anställda och högt försäljningsvärde för sitt företag. Något som utredarna medvetet riktat in sig på och är motiverat av preventionsskäl. Problemet blir att de riktigt små företagsägarna drabbas av en markant skatteskärpning om reglerna införs. Det blir att de riktigt små företagsinnehavarna offras i det nya förslaget och får betala för de stora företagsägarnas skattelättnader.

Förenklingen som man avsåg att göra i de nya reglerna kommer helt bort när det gäller kapitalvinsterna. Övergångsreglerna innebärande att man får använda reglerna fem år tillbaka i tiden gör att det krävs flera krävande uträkningar. Ett problem vid uträkningen av gränsbeloppet är att det är det aktuella beskattningsårets respektive statslåneränta och inkomstbasbelopp som ska användas tillsammans med de nya reglerna. Denna övergångsregel får användas fram till år 2010. Här blir det frågan om fem års uträkningar för att fastställa ett gränsbelopp jämfört med en uträkning enligt gällande rätt. En uträkning som är allt annat än enkel. Samtidigt som man gör denna uträkning krävs det att man gör en enligt gällande regler för det här året. Detta därför att eventuellt sparad lättnadsutrymme får utnyttjas enligt övergångsreglerna vid beskattningen av kapitalvinsten fram till år 2010. Det är uträkningarna innan man kommer fram till beloppen som man lyckats krångla till, då uträkningen för själva beskattningen av kapitalvinsten är lik den man gör idag.

En sak som kräver ett förtydligande för ägaren är att det endast är kapitalvinst som ryms inom gränsbeloppet som beskattas med 20 procent. Resterande vinst som överstiger gränsbeloppet beskattas med vanliga 30 procent. Detta kan man missa i det nya förslaget.

Jag ifrågasätter att man kommer bort ifrån det som sker nu, att ägare ansamlar stora vinster i företaget för att sen få lägre beskattning i inkomstslaget kapital när man avyttrar det. I och med att man slår i taket i basbeloppsregeln snabbare i alternativförslaget så kan man utnyttja detta om man får ett högt försäljningspris. Alltså kvarstår detta problem och kommer säkert att utnyttjas framöver.

I förslaget resonerar utredarna mycket om likformighet och legitimitet i skattesystemet. Utredarna ändrar kapitalvinstreglerna så att utdelningen utöver gränsbeloppet beskattas i tjänst. De menar att reglerna måste vara legitima ur löntagarens synvinkel.⁴⁷ Jag ifrågasätter jämförelsen och anser att den är något konstig då riskerna att äga ett företag är större än att vara anställd och då borde man inte jämföras med en arbetstagare när det gäller legitimiteten. Istället ska man jämföras med andra aktieägare som finns i landet. En kapitalvinst på ett marknadsnoterat företag eller ett företag som inte är ett fåmansföretag beskattas enbart i inkomstslaget kapital och inte alls i tjänst. Jag ifrågasätter även om neutraliteten verkligen finns för ägare till fåmansföretag.

⁴⁷ Rapporten Reformerad ägarbeskattning – Effektivitet, prevention och legitimitet, sid. 63.

Dessa får en strängare beskattning enligt alternativförslaget även om det blir höjt gränsbelopp och sänkt skatt inom detta. De som drabbas hårdast är ägarna till små företag medan ägarna till riktigt stora inte påverkas nämnvärd av de nya reglerna.

Ett alternativ som kan införas, och som bygger vidare på mitt resonemang angående reglerna om utdelning, kan vara att skattereglerna om kapitalvinst för ägaren till fåmansföretaget endast ska gälla om han inte kan visa att han tagit ut en marknadsmässig lön ur företaget under sin ägarperiod. Kan ägaren visa att han inte ansamlat onormalt stora belopp i företaget för att utnyttja den fördelaktigare skatten borde han få beskatta kapitalvinsten enligt allmänna regler, alltså med 30 procent på hela vinsten.

En annan regel som kan införas är att de riktigt stora företagen, med över ett visst antal anställda, ska slippa fåmansföretagsreglerna helt. Detta då risken att ha ett företag är stor och de arbeten som detta skapar gynnar landet i sin helhet. Bara för att en person äger ett fåmansföretag och är aktiv i detta drabbas han av olika skatteregler och får en hårdare beskattning vid utdelningen eller vid försäljningen av företaget.

I kombination med reglerna om utdelning (se analysen av utdelningen) kan många ägare slippa den komplicerade beskattning som sker idag.

9 Avslutande diskussion

Utredningen som presenterats av de tre experterna är mycket omfattande och innehåller många nya och svåra regeländringar. Man kan dock ställa sig lite tveksam till hur utredarna lyfter fram sitt förslag. I rapporten handlar det hela tiden om det utvidgade huvudförslaget, vilket går utöver reformeringen av fåmansföretagsreglerna. Huvudförslaget behandlar även avskaffandet av förmögenhetsskatten samt dagens generella nedsättning av socialavgifterna och sträcker sig alltså längre än uppdraget för utredarna. Huvudförslagets olika regler är även gynnsammare och bättre för företagaren än alternativförslagets.

Rapportens analyser och jämförelser bygger hela tiden på att huvudförslaget går igenom. I den del där man tillämpar de nya reglerna på ägarna, till fiktiva företag, tar man endast upp exempel enligt huvudförslaget och enbart vad det gäller utdelningen. I räkneexemplen som anges förutsätts det även att alla ägare har förutsättningar att öka sin egen lön när de nya reglerna kräver detta. Räkneexemplen verkar passa utredningen.

Man utreder likaså inte något om hur de nya reglerna om kapitalvinstbeskattningen kommer att påverka ägarna till fåmansföretagen. Utan man nämner endast att det blir en skatteskärpning för vissa och att denna kommer att kompenseras med de höjda gränsbeloppen.

Ingenting yttras om hur det ser ut om endast alternativförslaget går igenom, vilket nu är troligast då detta varit ute på remiss och regeringen uttalat sig negativ till en avskaffning av förmögenhetsskatten.

I utredningen borde det vara ett större utrymme och en mer noggrann beskrivning av alternativförslaget då det var det här som rymdes inom utredarnas uppdrag. Likaså borde kapitalvinstreglerna utredas med räkneexempel, precis som man gör beträffande utdelningen.

En sak som är värd att kommentera angående rapporten är att remisstiden för förslaget var förhållandevis kort. Remisstiden gick ut den 30 mars 2005 och var alltså drygt två månader. Detta kan möjligen anses vara en för kort tid då det krävs ett avsevärt arbete att sätta sig in i förslaget och utreda konsekvenserna.

Något som gör det osäkert för alla ägare till fåmansföretag runt om i Sverige är hur de ska agera under året om lagförslaget läggs sent i vinter och beslutas gälla från den 1 januari 2006. Ska man höja sitt eget löneuttag, om detta är nödvändigt, för att kunna använda eventuellt kommande löneunderlagsregler? Eller ska man behålla sin lön så man kan utnyttja löneunderlaget enligt gällande regler? Om man funderar på att avyttra sin verksamhet ska man då göra det innan året är slut eller ska man göra det efter?

Detta kan man inte ge ett tydligt svar på. Det på grund av att man i dagsläget inte kan säga om reglerna går igenom eller inte och om de kommer att se ut som i förslaget eller om nya belopp och procentsatser kommer att läggas fram i kommande lagförslag.

Uppsatsen visar på hur alternativförslaget påverkar ägaren i denna studie. I Sverige finns det en mängd liknande företag där ägarna kommer att kunna dra nytta av det eventuellt högre gränsbelopp som följer av förslaget, men samtidigt kan de likaså drabbas av skatteökningar i samband med avyttringen.

Frågorna kring fåmansföretagsreglerna kommer att bestå och säkert kommer det att diskuteras en hel del om förslagets vara eller icke vara.

Utifrån denna uppsats hoppas jag att fler frågor och jämföranden i ämnet kan komma.

Käll- och litteraturförteckning

Offentligt tryck

Propositioner

Prop. 1975/76:79 *Om ändrade regler för beskattning av fåmansföretag m.m.*

Prop. 1989/90:110 *Reformerad inkomst- och företagsbeskattning*

Prop. 1996/97:45 *Lättnad i ägarbeskattning i små och medelstora företag*

Prop. 1999/2000:2 *Inkomstskattelagen*

Prop. 1999/2000:15 *Slopade stoppregler*

Prop. 2001/02:46 *Ändringar i de särskilda skattereglerna för vissa andelsägare i fåmansföretag m.m.*

Statens offentliga utredningar

SOU 2002:52 *Beskattning av småföretagare*

Pressmeddelande

Pressmeddelande Finansdepartementet 26 januari 2005, *Finansminister Per Nuder*

Promemoria

Finansdepartementet, *Promemoria Det fortsatta 3:12-arbetet – ett särskilt uppdrag, 26 maj 2004*

Rapporter

Rapporten *Reformerad ägarbeskattning – Effektivitet, prevention och legitimitet, 26 januari 2005*

Remissyttrande

Näringslivets Skattedelegation, *Remissyttrande Fi 2005/522 30 mars 2005*

Skatteverket

RSV 2001:19, *Riksskatteverkets allmänna råd om beskattning av fåmansföretag, av delägare m.fl. i sådana företag och av delägare m.fl. i fåmanshandelsbolag*

SKV 292 Utgåva 13, *Skatteregler för delägare i fåmansföretag*

Litteratur

Lodin Sven- Olof, Lindencrona Gustaf, Melz Peter, Silfverberg Christer,
Inkomstskatt - en läro- och en handbok i skatterätt, del 2

Upplaga 10

Lund: Studentlitteratur, 2005

Sandström Kjell, Svensson Ulf, *Fåmansföretag*

Upplaga 4

Näsviken: Björn Lundén Information AB, 2002

Tjernberg Mats, *Beskattning av fåmansföretag*

Upplaga 5

Stockholm: Fakta info direkt, 1999

Tjernberg Mats, *Supplement II till 5:e upplagan Beskattning av
fåmansföretag*

Lund: 2004

Thomsonfakta, *Företagshandbok fåmansföretag, Utdelning och
kapitalvinster*

www.thomsonfakta.se, 2005

Internet

www.regeringen.se

www.svensktnaringliv.se

www.thomsonfakta.se

Rättsfallsförteckning

Referat

RÅ 2001 ref. 5
RÅ 2001 ref. 27 I
RÅ 2004 ref. 2

Notismål

RÅ 1979 Aa 240
RÅ 1995 not. 379